درعلیه‌ده غلطه‌ده (ماسیس) غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه

Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
ՄԱՍԻՍ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçue à la Direction du Journal "MASSIS„ Galata, CONSTANTINOPLE.

20 ՓԱՐԱ

ՄԱՍԻՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Քաղաքական եւ Ազգային

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան 140 Ղրշ.
» » վեցամսեայ 70 »
» » եռամսեայ 40 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 40 Ֆրք.
» վեցամսեայ 20 »
Դրամի փոխարէն ճոթաթ փող կ'ընդունուի, 115 դրուշի փոխ 100 դրուշի հաշուով։
Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը մնայ։
Մանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն։

20 ՓԱՐԱ

ԵՐԿՈՒ ԿՌՈՒՈՂՆԵՐԸ

« ՍԹԱՆՏԱՐՏ »Ի ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԷՆ

Սպանիական կառավարութիւնը անշուշտ սա՛ եզրակացութեան հասած է թէ ժամանակը եկած է պատերազմին վախճան մը տալու։ Բորթէզին մէջ արտասանուած ճառերուն շեշտէն դատելով՝ դժուար չէ հասկնալ այն կացութիւնը՝ որուն մէջ նախարարները կը գտնուին։ Այս պահուս Միացեալ Նահանգները բանակ մը ղրկած ըլլան Քուպա կամ ոչ, ամէն մարդ կը հասկնայ թէ կռուին արդիւնքը ի՛նչ պիտի ըլլայ։ Սպանիացիներուն միակ յոյսն է այն սոսկալի ոչնչումը՝ որով կ'ուզեն կարելի եղածին չափ յաղթութիւնը սուղի նստեցնել Ամերիկացիներուն։ Բայց թշնամիներուն կեանքերը չեն միայն որ պիտի զոհուին, վասն զի հասարակածային ամրան մը և կանխահաս աշնան մը վատառողջ ամիսներուն մէջ երկարատեւ և դաժան պատերազմ մը զոհերու ահաւոր թիւ մը կը լափէ թէ՛ պաշտպանողներէն և թէ՛ արշաւողներէն։ Եւ երկու կողմերուն վնասը, բոլոր կորուստները և չարչարանքները, և դիւցազնութիւնը՝ զոր կը հաւատանք թէ ունին Սպանիոյ զինուորները, անօգուտ պիտի ըլլան բոլորովին, քանի որ ճակատագրային վախճանը անխուսափելի է։

Բայց եթէ Մեքսիքոյի ծովախորշին մէջ Սպանիացիներուն գործը գէշ է, ա՛լ աւելի գէշ է Խաղաղականին մէջ։ Հիմա տարակոյս չի կայ թէ Փիլիպեան կղզիներուն մէջ անոնց դիրքը յուսահատական է։ Մինչեւ հիմա ցամաքային զօրքերու պակասն էր միայն որ Տուէյ ծովակալին արգելք եղաւ Մանիլայի տիրելու, և հաւանական է ենթադրել թէ իր ունեցած նաւատորմով միայն ցամաք չելլելը ոչ այնքան սպանիական պահնորդներուն վախէն էր, այլ կասկածելէն թէ ապստամբները ծայրայեղութեան կը դիմեն և ինքը բաւական զօրք չունի զանոնք ահաբեկելու համար։ Փիլիպեան ապստամբները աւելի սոսկալի տարր մը կը կազմեն քան Քուպայի ապստամբները, եւ տարակոյս չի կայ որ անոնք բաւական զօրաւոր են առանց ամերիկացւոց օգնութեան կղզիներուն մէջ սպանիական ներկայացուցիչներուն յաղթելու։ Աւկուսթի զօրավարէն ղրկուած և Պ. Սակասթայի կարդացած տեղեկագիրը շատ մութ գոյներով կը նկարագրէր կացութիւնը։ Դուրսէն ամէն օգնութենէ կտրուած, Քավիթէ գաւառն ամբողջ ապստամբած, երկաթուղիին գիծերը և հեռագրաթելերը կործանած, ամէն կամաւորները դասալիք եղած, մայրաքաղաքը ապստամբներու հրոսախումբերու մէջ կղզիացած, ծովուն վրայ թշնամի նաւատորմի մը հանդէպ, Աննիբալի մը կամ Նաբոլէոնի մը զինուորական հանճարը պէտք է աւելի երկար ատեն դիմադրելու համար։

Զարմանալի չէ որ Պ. Սակասթայի յայտարարութիւնները խորին տպաւորութիւն մը առաջ բերին Մերակոյտի անդամներուն վրայ։ Նախարարապետը կը ջանայ Աւկուսթի զօրավարին ղրկած լուրերուն ծանրութիւնը ծածկել։ Ինչ որ կրցաւ ըսել, սա՛ է թէ հայրենիքը պէտք է իր դժբաղդութիւններուն առջեւ առնական կենալ, և պատրաստ ըլլալ այն միջոցները զոր կառավարութեան վրայ կը հարկադրեն կացութեան պահանջումները։ Զանազան ընդդիմադիր կուսակցութեանց պետերը, այս կոչման պատասխանեցին։ Պահպանողականներուն պետը Պ. Սիլվէլա, Պ. Ռոմէրօ Րոպլէտօ, ու քարլիստական կուսակցութեան պետ Պ. Պարիօ, ամէնքն ալ յայտնեցին թէ կառավարութեան ընթացքին վրայ իրենց տեսութիւնները ինչ որ ալ ըլլան, պատրաստուած են օգնել իր ջանքերուն՝ ազգային հողին ամբողջութիւնը հաստատուն պահելու համար։ Բայց բոլորովին պարզ է թէ հայրենասէր սպանիացիներէն պահանջուած և անոնցմէ գտած օժանդակութիւնը բաւական չէ կառավարութեան՝ երբեք պատերազմելու և անոնց դիմադրելու համար։ Պ. Սակասթայի բառերուն մէջ մէկէ աւելի ակնարկութիւն կար թէ սպանիական հայրենիքը դրամի կամ զինուորի զոհողութենէն աւելի մեծ զոհողութեան մը կոչում կ'ընէր։ Սպանիոյ մէջ ամէնէն կոյրն և քաջասիրտ միտքերը հիմա իրենց իրենց սա՛ դառն այլ անխուսափելի հարցումը կ'ընեն թէ. Ո՞րչափ ատեն այս անյոյս և անօգուտ կռիւը պիտի շարունակուի զօրութեան ամէն տարրի մէջ գերագոյն եղող թշնամիի մը դէմ։ Արդէն բաւական բան չեղա՞ւ սպանիական պատիւը փրկելու համար, և ժամանակը չէ՞ գիտնալու թէ պատերազմին երկարաձգումը պատահական պարտութիւնը աւելի նուաստացուցիչ և աւետալի միայն պիտի ընէ։ Եթէ հարկ ըլլար պատերազմին անմիջական վախճան մը տալ, Սպանիա կարող պիտի ըլլար քաշուիլ անկէ այնպիսի պայմաններով, որոնք անպատիւ չպիտի ըլլային։ Սակայն թէեւ ընդհանուր առաւելութիւնները Ամերիկացւոց կողմը եղած են, վճռական յաղթութիւններ չի կան դեռ ոչ մէկ կողմէ, բաց ի ծովակալ Տուէյի յաղթութենէն Մանիլայի առջեւ։ Բայց Քուպա տակաւին կանգուն է, և Ամերիկացիք գիտցան թէ հակառակ իրենց նաւատորմին գերազանցութեան, իրենց առջեւ կը մնայ դժուար և տաժանելի զինուորական պատերազմ մը, եթէ կ'ուզեն կղզին տիրել դիմադրելով սպանիական ցամաքային բանակին։ Եկած չէ՞ «հոգեխօսական վարկեանը» որ կարելի ըլլայ տանելի պայմաններով հաշտութիւն կնքել։ Երբ Ամերիկացիք Քուպայի ցամաքին վրայ զօրք հանելու գործողութեանց գլգռումներուն մէջ գտնուին, երբ իրենց այդ զօրքերուն կրած վնասներուն և քաշած նեղութիւններուն պատմութեամբ սաստիկ զայրանան, երբ կամաւոր զինուորները սկսին մեծաքանակ թիւերով զոհ ըլլալ դեղին տենդին և ժանտին, և երբ թշուառութիւնը, զրկումը, դայրոյթի անտանելի զգացում մը մտնեն Միացեալ Նահանգաց հազարաւոր տուներուն մէջ, այն ատեն խաղաղասիրութեան ժամանակը կը հեռանայ բոլորովին։ Այդ պարագային Սպանիոյ կը մնայ միայն ստորին և կատարեալ անձնատուութիւն մը։ Երկու ազգերը տակաւին գիրկընդխառն կռուի մը եկած չեն։ Ամերիկացիք պատերազմէն բաւական բան տեսան ձանձրանալու և հասկնալու չափ թէ իրենց յիմարագոյն յաջողութիւնները իրենց նախապէս ազասածէն աւելի զոհողութեամբ կրնան ձեռք ձգել, երբ միեւնոյն ժամանակ նաեւ սորվեցան Սպանիացիները յարգել իբրեւ քաջ և ասպետական հակառակորդներ։ Եւ Սպանիացիներն ալ թո՛ղ գիտնան թէ աշխարհի տուին իրենց քաջութեան և յամառութեան գոհացուցիչ ապացոյցներ, և թէ կրնան հիմա առանց ամօթի տեղի տալ գերագոյն զօրութեան, որ կրնայ վերջապէս ջախջախել զիրենք։

Այս տեսակ պարագաներու մէջ է որ կը գտնենք հաստատամիտ և հայրենասէր Սպանիացիներ, որոնք եւրոպական միջամտութեան մը գաղափարին դարձած են։ Լօրտ Տոլինկուէզ մարաջախտ ծերակոյտին մէջ ըսաւ թէ կը հաւատար որ ժամանակը եկած է պետութեանց միջնորդութեան։ Զարմանալի չէ որ Պ. Սակասթա ասկէ վերջը այդ արդիւնքը ձեռք բերելու համար քայլեր առնէ, և անհաւանական չէ որ սպանիական կառավարութիւնը այսպիսի առաջարկութեամբ մը մօտենայ Եւրոպայի դահլիճներուն։ Բնականաբար թելադրութիւնը Սպանիացիներէն պէտք է ըլլայ։ Պետութիւնք դժուարաւ կը միջամտեն մինչեւ որ չգիտնան թէ իրենց ջանքերը պիտի ընդունուին կռուողներուն մէկէն։ Հաշտութեան ճամբուն մէջ առաջին քայլը չեն կրնար Ամերիկացիք առնել, որոնք շատ աղէկ գիտեն թէ ժամանակը իրենց կողմն է։ Ոչ, Սպանիա պէտք է առիթը չփախցնէ, քանի որ ժամանակ կայ տակաւին, և լոյս տայ կացութենէ մը, որ սոսկալի կերպով գէշ կրնայ ըլլալ իրեն համար։ Կը վախնանք որ պէտք է համակերպի Քուպան կորսնցնելու, թերեւս նաեւ Բորթօ-Րիքոն, որուն համար կ'ըսուի թէ Ամերիկացիք պիտի գրաւեն պատերազմական ծախքերուն տեղ։ Բայց Փիլիպեան կղզիները տակաւին ձեռք գացած չեն, թէեւ որչափ որ պատերազմը շարունակուի, անոնց բախտն ալ նուազ ստոյգ կ'ըլլայ։ Սակայն տակաւին յոյս կայ թէ պետութեանց միջամտութիւնը կրնայ կարողացնել Սպանիան փրկելու համար իր աշխարհին Արշիպելագոսը, Ատլանտականի ստացուածքներուն վերջին մնացորդը վրայ տալով։ Ամէն պարագայի մէջ հաւանական չէ որ աւելի լաւ պայմաններ ընդունի եթէ ժամանակը անցնի, քանի որ հիմա չէզոք միջամտողներուն բարեկամական կերպերը կրնան ապահովել իրեն շատ բան։ Հետեւաբար ամենէն լաւ խորհուրդը՝ զոր Սպանիոյ բարեկամները կրնան տալ իրեն, մեծ պետութեանց կամքին տեղի տալն է։ Դժուարին է համոզել խրոխտ և բարձրամիտ ազգ մը, փայլուն անցեալի մը աւանդութիւններով լեցուն, թէ պէտք է տեղի տայ անողոք հարկին։ Եւ անկեղծօրէն կը ցաւակցինք Պ. Սակասթայի այս փորձորկալից օրերուն համար որ իրեն կը սպասեն։ Բայց եթէ տակաւին Սպանիոյ մէջ խոհեմութիւն մը և դիւանագիտութիւն մը կայ, պէտք է օգնութիւն գտնեն բոլոր զգայուն Սպանիացիներէն, երկիրը դուրս հանելու համար անտանելի դիրքէ մը։ Կարելի չէ որ արդարանայ մարդկային կեանքի աննպատակ վատնումը, երբ անոր յաջողութիւն մը ապահովուած չէ, և որոշ նպատակ մը չկայ մէջտեղը։ Ե.

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

(ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ)

Դ.

Դաշտեցի համայնքին աւանդապահ մասը տոհմային աւանդութիւններով, ցեղային նախապաշարումներով պատատուած դարաւոր հաւատք մը պահած է իր նախնի եկեղեցւոյն, խաչին ու սուրբերուն առջեւ։ Միւս հատուածը, հոս տեղը չէ յիշել թէ ի՛նչ ու ինչ պարագաներու ներգործութեամբ, դուրս գալով բոլոր ծանօթ առարկաներու, աւանդութեանց, աւանդավայրերու, խորհրդանշանի ու շատ ընտանի յիշատակներու շրջանէն, ատեն մը նոյն իսկ ուզեց խորհիլ տալ թէ, խանձարուրի մէջ ճաւացող այդ որդեգիր մանուկը, իր պահանջկոտ խիստ բնաւորութեամբը յիշատակութեանց ամէն եղբայրակցական հանգոյց խզել կ'ուզէր միւս իրեններուն հետ և երկիր ա՛ռաւ՝ այսօրուան եղծայր անունովը պրօտեսթանթ աւազանին մէջ վերածնումի, աշխարհաքաղաքացիական նոր կեանքի մը նոր մկրտութիւն կը զգար ինք իր վրայ ու խառնածին գաղափարներու ներարկումը ընդունող մարդու երեւոյթը ցոյց կու տար։ Առաջին շրջանին մէջ չենք կրնար անտեսել թէ բողոքական գաղափարը ու վարդապետութիւնը ընտանեկան, բարոյական, ամուսնական վիճակի վրայ ինչ տխուր հակազդեցութիւն ունեցաւ. վէճ, կռիւ, նոյն իսկ հօր ու որդու միջեւ տեւական ու խակալութեանց թուական մը սահմանեցին, այնպէս որ մերթ սովորական դատողութեան մը բողոքական հայր չուզեց իր նախնին եկեղեցւոյն մէջ աղօթող որենակիցները Գանգէսի ափունքէն գաղթող հնդիկ աղանդ մը տեսնել, մինչդեռ միւսն ալ իր բազմադարեան աւանդին քովէն սխող այդ ճողած ծլարձակումը անհիւթ, անպտուղ ընծիւղի պէս բան մը կը շարունակէր ճանչնալ մօտաւորապէս, որուն գոյութիւնը եթէ իրեն վնաս մը չէր բերեր ալ, գէթ իր անօգուտ մէկ մասը կ'երեւար։ Զգիտէ յիշենք այն օրերն ու ժամանակները ուր երկուստեք քարի և տեւ դարանի նստած թշնամիներու նայուածքով մէկ մէկու ակար ու բաց կողերուն հակերու ապատումը ունենալ կը թըռուէին, տեղատուութեան և մակընթացութեան խառնայոյզ օ՛րերը՝ որոնք եթէ դեռ անցած ալ չեն, գոնէ նուազած կը թուին. մենք հոս բաղդատական զուգակշիռն է որ ընել կ'ուզենք անցողակի, ուրիշ պատեհութիւններու վերապահելով այս խիստ շահեկան նիւթին ուսումնասիրութիւնը իր բազմակողմանի մանրամասնութեանց մէջ։

Անջատուող մասը՝ իր հօրմէն բաժնուած տղու աշխոյժ շահասիրութեամբ, նոր տուն տեղ ըլլալու, կա՛հ ու կահաւորում չոկելու, զատ հիմի վրայ ընտանիք մըն ալ իր կողմէն պահելու նախանձախնդրութեամբ, ուր կ'արթննար անհատական ինքնավստահ ուժը, որուն բարոյապէս թէ նիւթապէս իրեն ստորոտ ձեռնտուութիւններն ալ միանալով՝ նպաստեցին որ իր ինքնութիւնը պահպանելու կարող ըլլայ։ Շարունակական քարոզութիւնները, Ս. Գրքի մեկնաբանութիւնները ու բարոյական ընդլայնումները, անոր ընթերցումը, իր կրօնական գործը հովանաւորող մարմին ու շայիր հոգատարութիւնը առաջնորդեցին ու մղեցին որ բողոքական գիւղացին աւելի ընթերցասէր, հետեւաբար աւելի կրթասէր ըլլայ, աւելի զարգացած ու ինքնօգնութեան մէջ աւելի առաջ անցած ըլլայ, քան իր լուսաւորչական եղբայրը։ Պատուելին կամ քարոզիչը՝ իր ըմբռնումով ու ծրագրով աշխատած գետնին վրայ կրցեր է հետք ձգել. մենք դուրս թողլով զուտ վարդապետական հարցերը՝ կը տեսնենք այսօր թէ բողոքականն է որ իր եղած տեղը պաւկներուն կրթական խնդրին կ'անդրադառնայ աւելի, ա՛ն է որ իր գիւղին մէջ լաւագոյն դպրոցը կը պահէ և վինքը միայն կը գտնէ որ քիչ թէ շատ խորհելու ու գործելու առանձին կերպը ունենայ, որ գրքէ ու ընթերցանութենէ յիշատակ պահած ըլլայ միտքը։ Մէկ կողմ առնելով քաղաքի գրագէ գիւղերը, միւսներուն մէջ ուր բողոքականը կայ միշտ՝ անհատական ու կրթական զարգացումը այն կողմ կը հակի։

Գիւղական քահանան իր անփոփոխ տաբացին մէջ մնացեր է ու կը մնայ նոյն միամիտ, հնացած պատկերը, և իրեն հետեւող հօտը մշտնջենապէս նոյն շրջափակին մէջ է որ կը դառնէ ու նոյն հարթուած մարգագետնին վրայ է որ արածել կու տայ։ Ժամուն զանէն դուրս տարին քանի պատահական հաշուագէտ պարագաներու տակ իր ակնոցները քիթին վրայ կը տեսնեն՝ այն ալ պանդուխտի մը իր մօրկանը ուղղած թուղթը կարդալու կամ խօճապաշիին մէկ հաշիւը ճշդելու համար. մինչդեռ ամէն շաբթու բողոքական քարոզիչը իր թարմ Աւետարանն ու նորութեան պաշարն ունի. կը կարդայ, ուրիշներուն ալ բաժին կը հանէ և երկու երեք տնուոր գիւղի մը մենութեան մէջ միտքն ու թեթեւ զգացումն ալ իրենց նոր բաշխումը կ'ունենան։

Բայց խորհելու կերպ մըն ալ եթէ սա ըլլա՛ր թէ կրօնքի, մտային տրամադրութեան, գաղափարի այդ փոփոխութիւնները նկարագրի հիմնական յատկութիւններուն վրայ ի՛նչ յղկուած հոսանք անցուցեր են, է՛, այդ ալ իր յատուկ ուսումնասիրութիւնը կը պահանջէր, այո՛ բողոքական գիւղացին իր աշխատութենէն եկեղեցիին ու դպրոցին տասանորդի բաժինը հանել սորված է. այսինքն տուրքի գաղափարը տեղ ըրեր է իր մէջ. կրթասէր, ինքնօգնութեամբ զարգանալու ատակ եղեր է բայց հէդթ—որութ—իւնը աւելի լայն տեղ մը ու անհարթ յամառութ—իւնը վինքը յատկանշող որակներէն շատ խոշորներն են եղեր։ Գիւղացին իր այս վերջին յատկութեան մէջ հասկնանք թէ նոյնն է միշտ, բայց ընդունէինք թէ նոր գաղափարն ալ իր տեսակէն չափով մը կը քաշէ արդէն, մանաւանդ մտաւորապէս անպատրաստ հասարակութեան մը մէջ, կեղծաւորութիւնն ու երեւութական բարեպաշտութիւնը։ Երբ յայտնի հեգնութիւն մը իրեն չէր կրնար պահել բողոքական եղծայրը Ս. Սարգսի կամ Աստուածածնայ պատկերին առջեւ հրացիկ հաւատքի մը ամփի՛ բայց հոգեւոր պաշտամունքին հանդէպ և զայն հա—պաշտ—ութ—իւն կ'անուանէր իր բառով, անդին միեւնոյն հեգնութիւնը լուսաւորչական ընդդիմադիրին շրթունքներէն կը պայթէր արձագանգող քիքիջով մը՝ երբ դիմացինը կիր'ակիի սրբութիւնը անաղարտ պահելու համար ծառան կամ կրտսեր եղբայրը կը ղրկէր արտը ջրտուքի, ու ինք մաքուր խղճի մը գոհունակութիւնը վայելելու երեսը կը ցուցնէր՝ Աստուածաշունչը գոգին ու Պիղատոսի անձեռնոցուկը սրբուած կը սեպէր իր ձեռքերը։

Կը վերջացնենք, եզրակացութեան սա խորհրդածութեամբ թէ բողոքական մասը գիւղական համայնքին մէջ իր որոշ կայն ու կալուածքն ունի, թէ միւսնարի հետ ունեցած իր յարատեւ յարաբերութեամբը, փոխադարձ քարոզութիւններու ազդեցութեան տակ, Ս. Գրքի ամենօրեայ ընկերակցութեամբը՝ մտաւորապէս չափ մը աւելի բարձրութիւն կը պահէ լուսաւորչական մասին վրայ, թէ կրթասիրութեան զլացումը իր մէջ աւելի բեղուն՝ հետեւաբար իր դպրոցները բաղդատաբար չեն ու բաց և իր զաւակները մեծամասնութիւն կը կազմեն քաղաքի կրթական կարեւոր հաստատութիւններու մէջ։ Մինչդեռ լուսաւորչական մասը թէեւ մտաւորապէս աղքատ՝ իր հոգեւոր մատակարարութիւնը ստանձնող մարմին մեծագոյն անհոգատար յանցանքով՝ կը մնայ նոյն անթուրծ աղիւսը, կաղապարէն առաջին օրուան եղած իր անտաշ վիճակովը ու իր բաղդին ձգուած անհարազատ զաւկի ճակատագիրը կը պահէ։ Հոն կրթասիրական զգացումները յարելու համար վարժապետէն առաջ իր կոչումը հասկցող ու դասը լաւ սորված քահանան, վարդապետը հարկաւոր էին։ Նպատակայարմար կղերը պիտի սկսէր ինչ որ վարժապետն կ'ըն—ր վերջացնել։ Ու Սրմաշի սուրբին քանի՛ մամ պիտի շղկէինք՝ երբ հասցուցած կուսակրօն վարդապետներուն չափով մեր ղալտեն ալ՝ մարդիկ առնէր մեզմէ և ճահանայ վերադարձնէր զանոնք մեզի։

Խարբերդ

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ ՆԱՄԱԿ

Գարնան եղանակին մէջ օդերուն ընթացքը մեծ ազդեցութիւն ունի հացի խնդրին վրայ՝ մեր երկրին մէջ ալ, ուր անձրեւէն զատ միջոց չի կայ արտերը և պարտէզները ոռոգելու. հոս առած մը կ'ըսէ. «Մարտ ամսուն չամեղայ, Ապրիլին՝ միշտ տեղայ, Մայիս պարծենայ.» սեատի ժողովուրդը շատ զուարթ կ'ըլլայ այն տարին՝ երբ փառ—ոս—ն Ե—ր—ն—ե ըսուած անձրեւները կանոնաւոր տեղան ապրիլ և մայիս ամիսներուն մէջ։ Այս տարի ապրիլ ամսու մէջ գրեթէ չտեղաց, և ժողովրդին աչքը սկսաւ երկինք յառիլ. երաշտութիւն կը տիրէր. ալիւրին գինը սկսաւ տակաւ բարձրանալ։ Բարեբաղդաբար Մայիս իր ազնուութիւնը ըրաւ. անձրեւով մտաւ և գրեթէ յորդ անպակաս կը շարունակէ, և սղութեան երկիւղ չըլլար եթէ այսուհետեւ ալ մինչեւ յունիս 10 մերթ ընդ մերթ անձրեւները շարունակեն։ Ցարդ տեղացած անձրեւները ցորենին գինին վրայ, նոյնպէս հասարակաց առողջութեան մասին զգալի նպաստաւոր ազդեցութիւն մը ունեցան, և յոյս կայ որ գոնէ սղութեան տագնապ չըլլար, այնպիսի ժամանակ մը՝ ուր արդէն գործերը ոչ այնքան բանուկ են, ոչ ալ շահաւոր։

Հոս գործագործութիւնը հետզհետէ քայլ կ'առնէ դէպի առաջ. Վսեմ. Կառավարիչը կը քաջալերէ և կ'աշխատի զարկ տալ այս արուեստին, որ բաւական գործ մը եղաւ հարուստ և մանաւանդ աղքատ դասակարգին համար։ Կրօնական պետերն անդամանձամբ կը քաջալերեն զայն. Հայոց Գեր. Առաջնորդը ունի բաւական թուով գործիքներ (տեզգեահ), թէ՛ վանքին և թէ՛ քաղաքին մէջ. Նոյնպէս բողոքական և կաթոլիկ հայոց պետերը՝ այնպէս որ այսօր քաղքին մէջ գործիքներուն թիւը հասած է 1300ի, և իբր 500 ալ շրջակայ գիւղերը. ընդ ամէնը 1800, որոնց կէսէն թերեւս աւելին մետաքսի և մնացածը բուրդի համար է։ Կ'աշխատին որ արտադրութեանց որակը լաւ ըլլայ, ինչպէս հիւսուածքի, նոյնպէս ներկի ազնուութեան և գոյներու և օրինակներու մասին։

Քիչ մըն ալ կրթական գործերուն վրայ։

Կեսարիոյ Հայերը երեք եկեղեցի ունին. ուստի և երեք թաղերու բաժնուած են, որոնք ունին իրենց յատուկ վարժարանները, ուր կը յաճախեն 1100 աշակերտներ։ Ասոնց գրեթէ կէսը Ս. Լուսաւորչի թաղին վարժարանին մէջն է, և մնացածը Ս. Աստուածածին և Ս. Սարգիս թաղերու վարժարաններուն մէջ։ Երեք վարժարանները միասին ունին 25 դասատու և իբր 500—550 ոսկի տարեկան ծախք։ Ծրագիրները՝ ամէն մէկուն իր սահմանին մէջ, գոհացուցիչ են. լաւ հոգ կը տարուի ուսմանց և կրթութեան մասին։ Յիշեալ վարժարաններու մէջ կարեւոր դեր ստանձնած են Ս. Կարապետի վանքին Ա. և Բ. շրջանաւարտներէն վեց ուսուցիչներ, ամէնքն ալ Խրիմեան Սաներ։ Անցեալ կիրակի օր Ս. Աստուածածնի թաղին Հայկեան վարժարանի բարձրագոյն (Եօթներորդ) կարգի աշակերտները՝ իրենց դասատուներէն Վահան էֆ. Բիւրքճեանի, Գարեգին էֆ. Նահապետեանի, Խորայէլ էֆ. Սրապեանի (որոնց երեքն ալ Ս. Կարապետի շրջանաւարտներէն են) և Ցարութին էֆ. Տէմիրճեանի ընկերակցութեամբ եկան Ս. Կարապետի վանքին վարժարանը, հոն բնագիտական և երկրաչափական փորձեր կատարելու համար, ա՛յն գործիքներուն վրայ՝ որոնք իրենց վարժարանին մէջ կը պակսին։ Ուրախութիւն էր տեսնել աշակերտներու յառաջդիմութիւնը և իրենց դասատուներուն հոգատարութիւնը։ Այսպէս ըրին իրենց փորձերը և մեկնելու պահուն իրենց սրտի եղբայրներուն ի նպաստ նուիրեցին մէկ մէճիտ, իրենց մէջ հանգանակուած, թէպէտ չ'ըլլայ նուէր, զոր մենք ընդունեցանք իբրեւ մեծ նուէր մը և իբրեւ արտայայտութիւն մը իրենց լաւ զգացմանց։ Յիշեալ աշակերտները ներկայ տարեշրջանէն ետքը շրջանաւարտ պիտի ըլլան։

Ասոնցմէ զատ ունինք նաեւ աղջկանց վարժարան մը ուր կան 500է աւելի աշակերտուհիներ, եօթը դասատուներու խնամքին տակ, որոնց երեքն են Կ. Սպահանի էֆէնտի, Կինը, և Ցակոբ էֆ. Միսաքեանի։ Ինչպէս նաեւ չորս վարժուհիներ. Ծրագիրը և ընթացքը գոհացուցիչ է թէ՛ աւանդուած ուսմանց, թէ՛ ձեռագործներու և թէ՛ կրթական մասին։

Բողոքական և կաթոլիկ հայերն ալ ունին եկեղեցիներ և վարժարաններ. կաթոլիկներու վարժարանը ունի 50 աշակերտ և մէկ դասատու. ժէզուիթները հոս կու գան այցելութեամբ դաս տալ. բողոքականաց վարժարանը ունի իբր 120 աշակերտ և բաւական թուով դասատուներ. իսկ ժէզուիթները ունին աղջկանց վարժարան մը 50 աշակերտուհիներով և մանչերու վարժարան մըն ալ իբր 250 աշակերտով, որոնց 25ը յոյն է, 50ը կաթոլիկ և մնացածը հայ. ասոնք ամէնքն ալ կարօտ են և միայն ուսում առնելու համար վարժարան կը յաճախեն։ Ժէզուիթներու վարժարանին ծրագիրը յայտնի և նոյնն է ամէն տեղ. ասոր համար հարկ չեմ տեսներ այդ մասին երկարել։

Այս հաշուով Կեսարիոյ մէջ ընդ ամէնը իբր 1500 մանչ հայ ուսանող կայ, և եթէ 300 մանչ ալ հաշուենք դպրոցներէ դուրս՝ որոնք կամ աղքատ և կամ արհեստի համար շուկան և գործարանները կը յաճախեն, այս հաշուով 1800 մանչ պիտի ունենանք քաղաքի մը համար՝ որ իբր 2500 տուն հայ, 60 տուն բուն բողոքական և 30 տուն ալ կաթոլիկ ունի։

Հայ վարժարաններու այսպէս բարեկարգ վիճակի մէջ շարունակելը կը պարտինք Թաղական, Հոգաբարձու և դասատու էֆէնտիներու խնամքին ու ջանքերուն։ Ասոնց գլուխը կը գտնուի արժանապետ մը, Գեր. Տ. Տրդատ Վ. Պալեան, առաջնորդ՝ որ իր կեանքին մէջ մեծ հաճոյութիւն ունեցած է դպրոցներու համար, և որ իր բազմադիմի զբաղմունքին մէջ պէտք եղած ատեն գիտէ անձամբ իսկ հոգ տանիլ վարժարաններուն և քաջալերել, յորդորել, խրատել թաղական, Հոգաբարձու և դասատու էֆէնտիները՝ որոնք կը գործեն իր շուրջը համախմբուած։

Կեսարիայէն դէպի արեւմուտք 2½ ժամ հեռու՝ Էրքիլէթ անուն գիւղ մը կայ, լերան մը կուշտը շինուած, դիրքը բարձր, օդասուն, այգիներով և պարտէզներով լաւ գիւղ մը. հայերը ատեն ալ թիւ մը կը կազմէին եղեր ժամանակաւ, բայց պարագաներուն բերմամբ գաղթեր են հոս ու հոն և հիմա մնացեր են իբր 30 տուն, որոնք ապրուստի միջոցներէն գրեթէ զուրկ, խեղճ վիճակ մը ունին։ Ունին եկեղեցի և դպրոց, մէկ քահանայ և մէկ վարժապետ՝ զոր չեն կրնար ապրեցնել։ Երբ ճամբերնին հանդի, կը դիմեն Կեսարիա, Գեր. Առաջնորդ Ս. Հօր, որ հանգամանաւորութեան և ուրիշ միջոցներով բաւական գումար մը կը հայթայթէ՝ որուն տարեկան 12 ոսկին տոկոսէն, ամսական մէկ ոսկի կը ղրկէ ի նպաստ յիշեալ գիւղի եկեղեցիին և վարժարանին։

Կեսարիոյ ժողովուրդը գնահատելով իր սիրելի Առաջնորդին այսպէս տաժանելի

տարիներէ ի վեր պաշտօնավարութեան մէջ ցոյց տուած պարտաճանաչութիւնը և արդիւնքը, երախտագէտ սրտով կը փափաքի «Եպիսկոպոս» տեսնել զինքը, և արդէն տարիներով առաջ ալ տուած է իր քուէն։

Հակապատկեր մը։

Ս. Կարապետի դէպ ի հարաւ-արևմըտեան կողմը 5 վայրկեան հեռու կայ Ս. Դանիէլ վանքը, որ շատ հին է, թէև հիմակուան շէնքերը մօտ ատենի գործեր են։ Այս վանքը իբր 15 տարի է ունի վանահայր մը՝ Գեր. Տ. Ստեփան Եպս. Սանտալճեան։ Թէև սահմանադրապէս Կեսարիոյ Առաջնորդութեան ներքեւ է, բայց պարագաներու բերմամբ՝ այս վանքը իբրեւ զատ վանահայրութիւն ունեցած է իրեն սեփական երեք գիւղ. Պէլէկէսի, Կէրմիր և Մունճուսուն։

Օրաթերթի մը էջերը սուղ են հոս երկար բարակ բացատրելու համար թէ՝ յիշեալ եպիսկոպոսը ինչպէս եկած է այս կողմերը, (ինքը որ բնիկ Պրուսացի է, ձեռնասուն Գէորգ կաթուղիկոսի.) քանի որ Ազգ. Պատրիարքարանը անշուշտ գիտէ թէ՝ այս եպիսկոպոսը ինչպէս Ս. Էջմիածնէն անվեղար ելեր, և ինչո՞ւ Հռոմի ճամբով, Վատիկանի շուրջ դեգերել ետքը, Ս. Երուսաղէմ անցեր և հոն վեղարը դնելէն ետքը եկեր ինկեր է վիճակիս վանքերուն մէջ, հոն անցնելու համար իր ամուլ, ապարդիւն օրերը։ Սա ալ ըսենք որ բոլորովին անհոգ է իր պաշտօնին և թեմերուն՝ որոնք միշտ գանգատներ միայն ունեցած են իրեն դէմ. ուրիշ գործ չունի, բայց եթէ... քահանայ ձեռնադրել։

Կեսարիա
19 Մայիս 1898

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՆՇԱՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍՊԱՆՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒ ՓԻԼԻՊՊԵԱՆՔ

Մատրիտի թերթերը կը հրատարակեն թէ չորս հազար սպանիացի զինուորներ ապստամբեցան Մանիլա քաղաքին, երբ չյաջողեցան Ակուինալտոյի հետեւող բնիկները քաղաքին պարիսպներէն ետ քշել. ամերիկեան նաւ մը կ'օգնէր ապստամբներուն։ Բնիկները չափազանցութիւններ գործեցին շատ մը գաւառներուն մէջ, ոչ մէկ եւրոպացիի խնայելով, կողոպտեցին հասարակաց շէնքերը, եկեղեցիները և վանքերը։ Սպանիացիները կը յուսան որ, եթէ իրերը աւելի գէշի երթան, Տուէյ ծովակալ և անգլիական, ֆրանսական, գերմանական մարտանաւերուն հրամանատարները Մանիլան ու եւրոպացիները չպիտի թողուն որ մինչեւ վերջը ապստամբներուն հարստահարութեանց ենթարկուին, ցեղային և կրօնական վրէժխնդրութեան զոհ ըլլան։

Խնամակալ Թագուհին սաստիկ վշտացաւ Մանիլայէն եկած լուրերուն վրայ, և փափաք յայտնեց որ ամէն նոր տեղեկութիւն իրեն իմացնեն։ Մատրիտի ամէն շրջանակներու մէջ անձկութիւնը մեծ է։ Սանթիակոյի խնդիրը հիմա երկրորդական եղած է։

Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, թէև Քորթէզին մէջ խոստացան իրենց հայրենասիրական աջակցութիւնը ազգային պաշտպանութեան համար, բայց ներկայ տագնապալից պարագաներուն մէջ Պ. Սակաստայի պաշտօնը չունին։ Պ. Սիլվէլա կը կարծէ թէ ժամանակը եկած է վճռական որոշումներ տալու, և թէ առաջին պէտք է կազմել այնպիսի դահլիճ մը որ կարող ըլլայ մրցիլ այն դժբաղդ հետեւութեանց հետ՝ զոր ազգային աղէտները կրնան պատճառել երկրին ներքին քաղաքականութեան մէջ։ Ազատական աւելի զօրաւոր դահլիճ մը պէտք է, որուն ուժ պիտի տան պահպանողականները երկրին շահերը պաշտպանելու համար։

ԼՐԱԳՐԻ ԴԷՄ ԴԱՏ ԲԱՑՈՒԱԾ

Նիւ-Եորք Ճըրնըլ կէս միլիոն տոլարի դատ մը բացած է Ուըրլտ թերթին դէմ։ Այս վերջինը յօդուած մը հրատարակեց, որուն մէջ կ'ըսէր թէ կառավարութիւնը արգելքի տակ դրած է Պըթ-էն գրօսանաւը, զոր Ճըրնըլի արտօնատէրը Պ. Հիրսթ կառավարութեան տրամադրութեան տակ դրած էր պատերազմական պէտքերուն համար։ Ուըրլտի կարծիքով, որպէս թէ կառավարութիւնը իմացեր է որ այդ նաւուն մէջ Ճըրնըլի լրտեսները պատերազմին պաշտօնական յատակագիծները գողնալով, իրենց թերթին տարեր են հրատարակելու համար զանոնք։ Բայց իրողութիւնը սա՛ է թէ Պ. Հիրսթ այդ նաւը կառավարութեան առաջարկած է, և կառավարութիւնն ալ այդ առաջարկութիւնը ընդունելով, նաւավար յատկացուց՝ նաւուն տէր ըլլալու համար։ Պ. Հիրսթ այսպէս պատուոյ դատ բացած է Ուըրլտի դէմ, կ'ըսուի նաև թէ ծովային գործոց նախարարն ալ դատ պիտի բանայ այդ թերթին դէմ։

ՔԱՆԱՏԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ

Մոնրէալէն կը գրեն Համպուրկէր Նախրիխթէնի թէ Քանատայի մէջ հանրային կարծիքը յայտնապէս նպաստաւոր է Սպանիոյ համար։

—Տէյլի Քրոնիքըլի Վաշինկթընի թղթակիցը, վաւերական աղբիւրէ կ'իմանայ թէ Մաք Քինլի նախագահը որոշած է հրամայել Սէմփսըն ծովակալին որ Ատլանտեանէն անցնելով երթայ ռմբակոծէ Սպանիոյ նաւահանգիստները, եթէ Սպանիա, Խաղաղականի մէջ գործողութիւնները վերջանալէ յետոյ, հաշտութիւն չխնդրէ։

Վաշինկթընէն տրուած հեռագիր մը նայելով, Գերմանիոյ կառավարութեան կողմէ Փիլիպպեան կղզիներու մասին եղած առաջարկները Ամերիկեան կառավարութիւնը լաւ կերպով չէ ընդունած, և չէ ուզեր Փիլիպպեաններու մասին Գերմանիոյ խնդրած ապահովութիւնները տալ։

Նիւ-Եորքէն Թայմզի կը հեռագրեն թէ ամերիկեան թնդանօթակիր մը ռումբ արձակեց կառախումբի մը վրայ որ սպանիացի զօրքեր կը փոխադրէր։ Բազմաթիւ զինուորներ մեռան։

Լոնտոնի մէջ զրոյց կը պտտի թէ Մանիլայի սպանիացի զօրքերը նախամեծար համարած են իբրեւ գերի անձնատուր ըլլալ ամերիկացիներուն, քան թէ բնիկներէն ջարդուիլ։

ՎԻԷՆՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Ֆրէմտէնպլաթ Քուպայի և Փիլիպպեաններու կացութիւնը քննելով, դիտել կու տայ թէ Քուպացիներուն մէկ փոքրիկ մասը միայն կը փափաքի Սպանիայէն բաժնուիլ և թէ ընդհակառակը մեծամասնութիւնը, պնդելով թէ Մ. Նահանգներու ճնշումը ստիպեց Մատրիտի կառավարութիւնը ինքնօրինութիւն տալ Քուպայի, կը փափաքի որ պատերազմը վերջանայ։ Ուրիշ բան է սակայն Փիլիպպեաններուն համար, ուր անկանոն վարչութիւն մը չպիտի դադրի ապստամբութիւնը արթուն պահելէ և ուր բաւական է ամերիկեան նաւատորմին երեւիլը, բնիկները սպանիացիներուն դէմ հանելու համար։ Ֆրէմտէնպլաթ մէջ կը բերէ թէ Փիլիպպեաններու մէջ տեղի ունեցած դէպքերը, անշուշտ այդ կղզիներուն ապագային խնդիրը նետեցին մէջտեղ, բայց չլուծեցին զայն։ Ամէն պարագայի մէջ, Սպանիացիներուն կրած յանկարծական անկումը իրենց Ծայրագոյն-Արեւելքի գաղթականութեանց մէջ, ազդարարութիւն մըն է այն բոլոր պետութեանց, որոնց աստղը շատ հաշտ չէ իրենց գաղթականութեանց հետ։ Ասով յայտնի կ'ըլլայ թէ առանց բնիկները բանի տեղ դնելու, գաղթականութիւններ շահագործելը անհեռատես քաղաքականութիւն մըն է։ Կարելի է որ, կ'ըսէ վիէննական թերթը, Փիլիպպեաններու խնդիրը շատ մը պարագաներու մէջ միջազգային շահեկանութիւն մը ունենայ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ.—Բոլորովին կը հերքուի թէ Չինաստանի մայրաքաղաքը Բէքինէն տարբեր քաղաք մը պիտի փոխադրուի։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ.—Ֆրանսուա Ժօզէֆ կայսրը մասնաւոր ունկնդրութիւն շնորհեց Ռումանիոյ նախարարապետ Պ. Ստուրձայի, որ այս միջոցին Վիէննա կը գտնուի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Տէմփս շատ շուտով չի հաւատար Պ. Մէլինի յայտարարութեան թէ, երբ խորհրդարանը իրեն վստահութեան քուէ տայ, դահլիճին մէջ հարկ եղած փոփոխութիւնը պիտի ընէ։ Պ. Մէլինի համար բոլորովին անվայել ընթացք մըն է այս, կ'ըսէ Տէմփս, մենք կը հաւատանք որ նախարարութիւնը կա՛մ ամբողջ կը մնայ, կամ կ'իյնայ։ Տէմփսի յայտարարութիւնները, որքան որ մութ են, Պ. Ռիպոյի կողմէ կազմուելիք դահլիճ մը գուշակել կու տան։ Կ'ըսուի որ, եթէ Պ. Ռիպօ պաշտօնի կանչուի, պիտի առաջարկէ Պ. Հանօթոյի որ արտաքին գործոց նախարարութիւնը պահէ, բայց յայտնի չէ թէ այս վերջինը պիտի ընդունի թէ ոչ։ «Եթէ չընդունի», կ'ըսէ Բարիզի [illegible], Եւրոպայի բոլոր դահլիճները պիտի ցաւին այդ դէպքին վրայ։ Մեզի պայծառ, պաշարիւն, բոլորովին ազատ իր հայրենակիցներուն սովորական եղած տպաւորութիւններէն, Պ. Հանօթօ շատ բան ըրաւ Ֆրանսան դիւանագիտական շատ բարձր դիրքի մը մէջ դնելու համար։ Դիւրին չպիտի ըլլայ մարդ մը գտնել անոր տեղը լեցնելու համար։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՕԴԱՊԱՐԻԿՆԵՐ.—Վիէննայէն կը հեռագրեն. Օդապարիկներու միջազգային յանձնաժողովին որոշման համեմատ, որ գումարուեցաւ Ստրազպուրկի մէջ, Պէրլինի, Պրուքսէլի, Մունիխի, Բարիզի, Ս. Պետերսպուրկի, Վիէննայի, Ստրազպուրկի մէջ միեւնոյն ատեն օդապարիկի փորձեր պիտի կատարուէին։ Չորս օդապարիկ ղրկուեցաւ Վիէննա, որոնցմէ մին, Ֆալքէ, օդը ելլելէն քանի մը վայրկեան վերջը պատռեցաւ, և մէջը գտնուած գիտական գործիքները ջարդուբուրդ եղան հարիւր մեթր բարձրութենէ մը վար իյնալով։ Երկրորդ օդապարիկը, Աստրիա, որուն մէջ երկու սպաներ կային, 700 մեթր վեր բարձրանալէն վերջ պատռեցաւ, բայց սպաները կարող եղան ազատուիլ առանց մեծ վնասի։ Երրորդը, Պրեբրէնաէ, որուն մէջ նաև երկու սպաներ կային, Հունգարիոյ ցամաքը ինկաւ, իսկ չորրորդէն, որ Հոհէնգոլլէրն կը կոչուի, լուր չի կայ տակաւին, բայց անվնաս կը նկատուի։ Գիտական արդիւնքը պիտի բաղդատուի միւս վեց քաղաքներուն մէջ կատարուած փորձերուն հետ։

ՊՈՀԵՄԻԱ.—Պոհեմիացի քաղաքագէտ և հռչակաւոր պատմիչ Ֆրանսուա Բալսքիի, զոր Չեխ ժողովուրդը «Հայր ազգին» կոչած է, հարիւրամեակի հանդէսը պիտի կատարուի յունիս 18, 19, 20ին Բրակայի մէջ իբրեւ ճշմարիտ ազգային տօն մը։ Այս առթիւ պիտի կատարուի Բրակայի հասարակաց հրապարակին վըրայ կանգնուած արձանին, և Պոհեմիոյ թագաւորութեան Մուզէոնին մէջ կառուցուած կիսարձանին բացումը, որուն ներկայ պիտի ըլլան ազգին բոլոր ներկայացուցիչները։

ԲՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Նոկիրպօրտի (Հունգարիա) գաւառակի քաղաքապետական ժողովին բոլոր անդամները ձերբակալուեցան, վասն զի գաղտնի կը գործակցէին աւազակախումբի մը, գողցուած ապրանքներ ծախելու համար։

ԱՆԳԼԻԱ.—Խորհրդարանին մէջ Պ. Քըրզըն իմացուց թէ Ֆրանսացիք Չինաստանէն արտօնութիւն ստացած են Բաքհոյը Նան-Նինկ Ֆույի կցելու համար երկաթեայ գիծերով։ Աւելցուց թէ առայժմ չի կրնար ըսել թէ կառավարութիւնը ինչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Հարաւային Չինաստանի մէջ գործելու համար։ Պիրմանիոյ մէջ Անգլիացիք երկաթուղի մը կը շինեն չինական սահմանագլխին ուղղութեամբ. բայց ո՞ր ճամբուն պիտի հետեւի, ի՞նչ ընդարձակութիւն պիտի ունենայ այդ սահմանագլխէն անդին, դժուար է ըսել զայն, քանի որ Չինաստանի նոր խնդիրք մը ըրած չենք մենաշնորհի համար։ Ոչ թէ Ֆրանսայի, այլ Չինաստանի հետ բանակցութեան մտած է անգլիական կառավարութիւնը չինական երկաթուղիներուն համար։

«Ռուսօ-չինական համաձայնութեան բնագիրը չունինք, ըսաւ Պ. Քըրզըն, բայց Ռուսիա յայտարարած է թէ Բորթ Արթուրի և Թա—Լիէն—Վանի մէջ պիտի յարգէ Չինաստանի վեհապետական իրաւունքները, ինչպէս Չինաստանի միւս պետութեանց մէջ կնքած դաշնագիրները։ Ռուսիա խօսք տուած է նաև որ խղճմտօրէն պիտի պահպանէ Չինաստանի նախնական վիճակը, և թէ նորագոյն կարգադրութիւններով մեր երկրին վաճառաբարձ նաւերուն առջեւ պիտի բացուին նոր նաւահանգիստներ։ Ասկից կը հետեւի նաև թէ Բորթ-Արթուր անգլիական նաւերուն առջև պիտի բացուի առաջուան պայմաններուն պէս, Ռուսիայէն խնդրեցինք Չինաստանի հետ կնքած կարգադրութեան ճիշդ պայմանները։ Անգլիական մարտանաւերը, նախկին դաշնադրութեան իրաւունքներէն օգտուելով պիտի կրնան մտնել Չինաստանի բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ ամէն անգամ որ իրենց շարժումներուն շահը պահանջէ։

Պ. Քըրզըն կը կարծէ թէ անգլիացի դրամատէրները բնաւ լուրջ առարկութիւններ ըրած չէին Չինաստանի, Բէքինէն Հան-Քոու երկաթուղիի մը կառուցման համար։ 1897ին Չինաստան այդ մենաշնորհը տուաւ պելճիքացի սէնտիքայի մը, բայց Չինաստանի բաժին նայելով՝ չինական երկաթուղիներուն ընդհանուր տնօրէնը վերին իրաւասութիւնը պիտի պահէ այդ գործին մէջ։ Տակաւին շատ ժամանակ պիտի անցնի մինչև որ այդ երկաթուղին, եթէ երբեք շինուի, Եանկ-Ձէ-Քեանկի հովիտը հասնի։ Ուրեմն կանխահաս է ըսել թէ այդ երկաթուղիով ռուսները պիտի կրնան իրենց զինուորները փոխադրել մինչև այդ հովիտին մէջ։ Առանց Չինաստանի հաւանութեան՝ զօրքերու առաքումը պատերազմական յայտարարութիւն մը կ'ըլլայ։ Այս պատճառը նախատեսելով՝ անգլիական կառավարութիւնը հարկաւոր դիտումները պիտի ընէ Չինաստանի մօտ՝ անգլիական շահերը պաշտպանելու համար։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍԵՐ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ.—Գերման կայսեր աշխատասիրութեան չափը կարելի է դատել անցեալ տարիին մէջ իր ունեցած գործունէութենէն։ Վիլհէլմ Բ. նոյն թուականին ընդունած է 1026 անմիջական տեղեկագիրներ, որոնց մէջ կար 158 հեռագիր, 751 որոշում տուաւ և ստորագրեց 820 նախարարական կարգադրութիւններ։ Իրեն մատուցուեցան նաև 5857 զանազան տեղեկագիրներ։ Այս թիւէն դուրս են կայսեր առանձին ժողովին առջև եղած գրեթէ յիսուն հազար վաւերագիրները, որոնք Ն. Վեհափառութեան ղրկուած էին, և գրեթէ 400 նամակ և հեռագիր՝ որ ամէն օր իրեն կը ղրկուին։

Իր երկու զաւակներուն զբօսնի արարողութեան առթիւ Վիլհէլմ Բ. գահաժառանգ իշխանին ջորի մը և կառք մը նըւիրեց, իսկ Այթէլ Ֆրեց իշխանին՝ նաւակ մը։

—Կայսրը իր ներկայութեան ընդունեց «Մեր կայսրը. Վիլհէլմ Բ. կայսեր տասնամեայ թագաւորութիւնը» չեղող երկասիրութեան տպագրիչը և հրատարակիչը, և իր մեծ գոհունակութիւնը յայտնեց անոր։

—Գերման Ուսանողներու Գաւնդին հաստատութեան հարիւրերորդ տարեդարձին առթիւ, ուսանողները կայսեր հեռագիր մը ղրկելով իրենց հաւատարմական զգացումները յայտնեցին։ Վիլհէլմ Բ. պատասխանեց. «Սրտանց թէ ձեր զաւակին ոգին միայն այնպէս, ինչպէս որ էր անցեալ դարերուն մէջ. այն ատեն բնաւ կարօտ չպիտի ըլլանք այնպիսի մարդոց որ ուժով և կորովով լցուած իրենց պարտքը կատարեն հանդէպ Գահին և հայրենիքին։ Ձեր սիրալիր ողջոյններուն համար սրտագին շնորհակալութիւն յայտնելով և մեծ համակրութիւն ցոյց տալով, մտքով ներկայ եմ ձեր ուրախութեանց։

ՎԻԼՀԷԼՄ

ՈՒՄԲԵՐԹՕ.—Իտալիոյ թագաւորը Միլանի զինուորական հրամանատար Պավա Պէքքարիս զօրավարին շնորհեց Սավուայի զինուորական կարգին Մեծ Ասպետի աստիճանը, իր մասնաւոր գոհունակութիւնը յայտնելով զօրավարին և անոր զօրքերուն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՆԻԿՈՂՈՍ ԻՇԽԱՆԸ.—Զրոյց կը շրջի թէ Յունաստանի Նիկողոս իշխանը քիչ օրէն պիտի նշանուի Չարին հօրեղբօր Վլատիմիր մեծ դուքսին աղջկան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.—Վիէննայի հելլենական գործակատար Պ. Մանոս, յանուն իր կառավարութեան Հելլէն ազգին շնորհակալութիւնը յայտնեց արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսին, Թեսալիոյ պարպուելուն համար։ Միւս մայրաքաղաքներուն հելլէն ներկայացուցիչներն ալ շնորհակալութիւն յայտնեցին այն կառավարութեանց որոնց քով կը գտնուին։

Ժուռնալ տը Ս. Բէթըրսպուրկ, Թեսալիոյ պարպուելուն վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ գոհ ըլլալու է որ թուրքհելլենական խնդիրը վերջնապէս կարգադրուեցաւ։ Յուսալի է որ Յունաստան, անցեալը երազ մը համարելով (երազ չի կրնար ըլլալ, քանի որ անոր հետեւանքները բացայայտ իրողութիւններ են) իր բոլոր ջանքերը պիտի գործածէ տնտեսական վիճակը բարւոքելու և խաղաղութիւնը ապահովելու։

—Նիքոլա իշխանը, արքայական հրովարտակով Դիտարանի յանձնախմբին անդամ նշանակուեցաւ։

—Տի Քամպօ Սակրատօ մարքիզը, շաբաթ օր թագաւորին յանձնեց իր յանձնարարագիրները։

—Արքայական ընտանիքը Թաթոյի ամարանոցը կը գտնուի։ Եւրոպա պիտի ուղեւորէ Յուլիսի սկիզբը։

—Թեսալիոյ գաղթականներուն ի նպաստ եղած հանգանակութիւնը 15,000 դրախմի բարձրացաւ. Թագաւորը 1000 դրախմի տուաւ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԸ

ՍԱՆԹԻԱԿՕՅԻ ԵԶԵՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Վաշինկթընի ծովային գործոց նախարարութիւնը հրատարակեց Սէմփսըն ծովակալին հետեւեալ հեռագիրը վերջին օրերուն դէպքերուն առթիւ, որոնք շատ փափաքով սպասուած էին Հայիթիէն և Ճամայիքէն եկած լուրերէն։ Վաշինկթընի մէջ իբրեւ պաշտօնական կը նկատուի այն լուրը թէ ամերիկեան նաւաբաժինը Քուպայի հարաւային եզերքին վրայ ցամաքային կէտ մը բռնած է.

«Յունիս 7ին հրաման տուի Մորբըլհէտին և Եանքիին որ Կուանթանամոյի արտաքին ծովախորշին տիրեն. այդ երկու նաւերը նաւահանգիստը մտան և ստիպեցին հոն գտնուող սպանիական թնդանօթանաւը որ դէպ ի ներքին նաւահանգիստը քաշուի։ Մեր նաւերը տիրեցին արտաքին ծովախորշին, որ այս պահուս կը գտնուի Մորբըլհէտի ձեռքը։»

Ինչպէս կը տեսնուի, ամերիկեան նաւաբաժնին հրամանատարը ցամաք ելլելու խօսքեր չըներ, ինչպէս այս վերջին օրերուս ծանուցուեցաւ։ Ասկէ զատ չի յիշատակեր բնաւ սպանիական Թէրրոր տորպիլահալածին կորուստը, որուն համար Հէրըլտի հեռագիրը կ'ըսէր թէ Օրէկօն ամերիկեան մարտանաւէն ընկղմուած է։ Կ'երեւայ թէ ցնորական նաւու մը վրայ խօսիլ կ'ուզէր Հէրըլտ, վասն զի Բորթօ Ռիքոյէն կը ծանուցուի թէ Թէրրոր, որ հոն ապաստանած էր Մարթինիքէն դուրս ելլելէն վերջ, այս ժամուս ալ դարձեալ հոն կը գտնուի։

Վերջապէս Քայմանէրայի գործը սա է միայն. այսինքն երկու ամերիկեան նաւեր Կուանթանամոյի ծովախորշը մտեր են, որուն անցքը խիստ լայն է, ինչպէս ըսինք երէկ։ Այս նաւերը պաշտօն ունէին կտրելու Հայիթիի ֆրանսական գիծը, որուն մէկ ծայրը Քայմանէրայի եզերքն էր, և Կուանթանամոյի ծովախորշին արտաքին հանգրուանին մէջ գտնուած այդ փոքրիկ քաղաքը ռմբակոծեցին, բայց Սէմփսընի հեռագիրը չըսեր թէ գրաւեցին։ Սէմփսըն ծովակալ՝ որուն հեռագիրը բնականաբար ամբողջովին հրատարակուած չէ՝ խնդրած է որ ցամաքային զօրքերուն առաքումը փութացուի, նաև մեծաքանակ ռազմամթերք ղրկուի իրեն, վասն զի այս վերջին օրերուս իր ունեցած ռումբերը սպառեց կարկուտի պէս տեղացնելով զանոնք Սանթիակոյի ամրութեանց վրայ։

Հավանայի մէջ զրոյց տարածուեցաւ թէ Սանթիակոյի դէմ նոր ռմբակոծութիւն մըն ալ եղած է երեք ժամ, բայց քիչ վնասներով։

Այս պահուս այդ քաղաքին առջեւ քսան ամերիկեան մարտանաւեր կան. նոյն իսկ քսանըչորս ուրիշ հեռագիրներու նայելով։ Հավանայի առջեւ կան միայն երկու թնդանօթակիր և մէկ լրատար, ուստի վաճառաբարձ նաւեր երբեմն շատ դիւրաւ կը կտրեն պաշարման գիծը։

Երկրորդ կարգի տասներեք նաւերու տորմիղ մը կը հաւաքուի Ֆլորիտայի ջուրերուն մէջ փոխադրանաւերուն ընկերանալու համար։ Բայց կ'ըսուի թէ ցամաքային զօրքերը տակաւին ճամբայ ելած չեն. լուր ալ տարածուեր է որ դեղին տենդի եօթը դէպք հաստատուած է պաշտօնապէս Մէք-Հէնրիի մէջ, Մէքսիքոյի ծովածոցին մօտ։ Ահաբեկում մըն ալ այս կողմէն Ամերիկացւոց մէջ։

Գալով Քուպայի բոլոր հեռագրական գծերուն խզման, ասիկա ալ ստոյգ չերեւար, վասն զի սպանիական կառավարութիւնը նոր հեռագիրներ ընդունած է Պլանքօ մարաջախտէն։

—Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն. Սանթիակոյի քանի մը մարտկոցները՝ որոնք նորոգուեցան, թնդանօթ կ'արձակեն երբեմն բայց առանց արդիւնքի։ Սանթիակոյի մէջ ուտելիքը շատ քիչ է։ Ափ մը լուբիան քսան սանթիմ կ'արժէ։ Ամերիկեան ծովային նախարարը Սէմփսըն ծովակալին իմացուցեր է որ, եթէ իր նաւերը ջնջէ գերի չձգելու համար, Սպանիա պիտի ստիպուի այդ նաւատորմին արժէքին հաւասար հատուցում մը ընել Ամերիկայի։

—Հավանայէն կը հեռագրեն. Ամերիկացիք դարձեալ չյաջողեցան ցամաքը զօրք հանել. սպանիացիք ետ մղեցին զանոնք։ Ամերիկեան ռումբերը ոևէ վնաս չպատճառեցին, վասն զի թշնամի նաւերը վախնալով, ցամաքէն բաւական հեռի կը զբօսնուէին։

Սպանիացիք յունիս 9ին փորձեցին ջնջել Մէրիմաք-ի մնացորդը. նաւուն կայմերը և ծխնելոյզը այլ ևս չեն տեսնուիր։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՔՈՐԹԷԶԸ

Խորհրդարանին մէջ գաղթականութեանց նախարարը պատասխանելով երեսփոխանի մը՝ որ կը հարցնէր թէ հրահանգ տրուա՞ծ է Աւգուստի զօրավարին որ անձնատուր ըլլալու պարագային, ո՞ր դիմէ, Ակուինալտոյի՞ թէ Տուէյի, ըսաւ թէ կառավարութիւնը այս մասին ոևէ հրահանգ տուած չէ։ Քանի մը երեսփոխաններ դարձեալ պախարակեցին Փիլիպպեանց նախորդ կառավարիչ Բրիմօ տէ Րիվէրա զօրավարը, որ ապստամբներուն հետ հաշտութիւն կնքած ըլլալով, պատրաստութեան ժամանակ տուաւ անոնց։ Պատերազմական նախարարը պատասխանեց թէ Փիլիպպեանց հաշտութիւնը կառավարչին հրամանով եղած չէ. զօրավարը հաշտութեան առաջարկութիւնները ըրաւ կառավարութեան, և այս վերջինն ալ պատասխանեց. «Հաշտութիւն ըրէք, բայց պատասխանատուութիւնը դուք պիտի ստանձնէք։»

ՍՊԱՆԻԱ

Մամուլը զանազան ենթադրութիւններ կ'ընէ պահեստի նաւատորմին երթալիք տեղին վրայ։ Օրաթերթերուն մեծագոյն մասը կը կարծէ թէ աւելի գործնական է այդ նաւատորմը վար դնել Սպանիոյ ծովեզերքները պաշտպանելու համար, կամ Մ. Նահանգաց ծովերը ղրկել Սէմփսընի նաւատորմին ուշադրութիւնը ցրուելու համար։

Ծովային նախարարը սպանիական շոգենաւային ընկերութեան հետ բանակցեցաւ ռազմամթերք և ուտելիք ղրկելու համար Քուպա, քանի որ պաշարումը անուանական է, և նաւահանգիստներուն մեծ մասը բաց է։

Մատրիտեան մամուլը խօսելով արտաքին գործոց նախարարին և գերման դեսպան Պ. Ռատովիճի երկար տեսակցութեան վրայ, կ'ըսէ թէ Գերմանիա մտադիր է Մանիլայի գրաւման դիմադրելու, և կ'առաջարկէ որ գերման մարտանաւերուն մէջ ապաստանին Մանիլայի ռմբակոծման ատեն քաղաքէն փախչողները։ Քանի մը թերթեր ալ կը գրեն թէ Մանիլայի ծովախորշը գտնուող բոլոր եւրոպական նաւերուն նաւաստիները ցամաք պիտի ելլեն, եթէ սպանիացւոց կացութիւնը շատ գէշնայ։ Նոյն իսկ պաշտօնական և դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը խօսուի թէ պաղութիւն մը կայ Ամերիկայի և Գերմանիոյ միջեւ, վասն զի այս վերջինը իր պահանջած ապահովութեանց մասին Վաշինկթընէն պատասխան մը առած չէ։ Սպանիոյ արտաքին գործոց նախարար Ալմոտովար դուքը կը հերքէ թէ Եւրոպայի սպանիական դեսպաններուն պատուիրած ըլլայ պետութեանց կարծիքը իմանալ բարեխօսութեան մը համար։ Սպանիա կը խորհի միայն պատերազմին մէջ յամառիլ մինչև որ յաղթէ կամ յաղթուի։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Քաբ-Հէնրիի դիտարանէն լուր տարածուելով թէ սպանիական չորս մարտանաւեր դէպ ի հարաւ կ'ուղղուին, ահագին յուզում առաջ եկաւ Մ. Նահանգաց մէջ։ Այս լուրը ելլելէն ի վեր ամրոցներուն և նաւահանգստի յանձնաժողովներուն մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ։

Ուըրլտ կ'ըսէ թէ Ս. Լուի յածաւորակը սպանիական վաճառաբեռ նաւ մը գերի բռնեց Քինկսթընի բացերը։

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Սուոն ամերիկեան մարտանաւը այս օրերս Քուպայի հարաւային կողմը ապստամբներուն համար 300,000 փամփուշտ, 2000 թուր, 400 հրացան հանեց ցամաք։ Զէնքերը առին ծովեզերքը պահուըտած 800 ապստամբ, և բաժնեցին զանոնք Սանթիակոյի եռեւ հաւաքուած ապստամբներուն որ 5000 հոգի են։

ՌՈՒՍԻԱ.—Ռուսական զօրքերուն կողմէ Խիվայի գրաւման 25րդ տարեդարձը կատարուեցաւ։ Այս առթիւ կայսրը Զարսքոյէ—Սէլոյի պալատին մէջ ընդունեց այդ արշաւանքին մասնակցող սպաներուն պատուիրակութիւնը։ Զարը հրամայեց այդ օրը հանդիսապէս տօնել եկեղեցական արարողութեամբ, և զօրահանդէս կատարել Թուրքաստանի բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

—Ձեռք առնուած վարչական ազդեցիկ միջոցներուն շնորհիւ ապստամբական շարժումը հիմա ջնջուած է։ Պատերազմական նախարարը օրինագիծ մը կը պատրաստէ խաղաղացումը վերջնական ընելու համար։ Պաշարման փոքրիկ վիճակ մը յայտարարուած է Ֆէրկանայի բոլոր կարեւոր տեղերուն վրայ։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կը կատարուին։ Անտիճանի ռուսական բանակատեղիին վրայ յարձակող ապստամբապետը դաւադրութեան կազմակերպութեան մասին խոստովանութիւններ ըրած է։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ.—Պ. Չէմպըրլէյն ոտքի ելաւ ծափահարութեանց և հակառակ ծափահարութեանց մէջտեղ։ Ըսաւ թէ Սըր Զօրլզ Տիլք դատապարտեց կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, մինչդեռ Սըր Ուիլեըմ Հարքորթ և ուրիշ ատենաբաններ չդատապարտեցին Լորտ Սոլզպէրիի քաղաքականութիւնը, այլ քիչ մը հեգնութեամբ պարզեցին զայն խորհրդարանին առջեւ։ Չինաստանի մէջ մեր շահերը աւելի Գերմանիոյ քան Ռուսիոյ շահերուն կապուած են։ Որո՞նք են ուրեմն իմ ճառին կէտերը՝ որ արդարացնեն հակառակորդներուս վկայութիւնը թէ դահլիճին անդամներուն մէջ կարծիքի տարբերութիւններ կան։ Իր ընտրողներուն խօսք ուղղող նախարար մը պէ՞տք է նախապէս իր ճառը դահլիճին ենթարկէ։ Անտեղի է ենթադրել թէ դահլիճին անդամները պատասխանատու ըլլան իրենց պաշտօնակիցներէն մէկուն արտասանած խօսքերուն։ Դահլիճը պատասխանատու է սկզբունքի կամ քաղաքականութեան ամէն յայտարարութեան, ինչպէս նաև կարեւոր իրողութեանց վերաբերեալ ամէն յայտարարութեան, և եթէ այս խնդիրներուն վրայ նախարարապետին հետ կատարելապէս համաձայն չըլլալու դժբաղդութիւնը ունենայի, պարտաւոր էի հրաժարիլ։ Ուրեմն չհրաժարիլս համերաշխութեան գոյութեան ապացոյց մըն է, որուն ակնարկեց Սըր Ուիլեըմ Հարքորթ։ Ես պէտք է իմ խօսքերս պաշտպանեմ, ոչ թէ Սըր Ուիլեըմ Հարքորթի կողմէ անոնց տրուած մեկնութեան կերպը։ Իմ ճառս քննադատողներուն մեծագոյն մասը կարդացած չեն զայն, օտար մամուլին տուած մեկնութիւններէն միայն բաւականացած են։ Իմ նպատակս քաղաքական յայտարարութիւն մը ընել չէր, այլ երկրին առջեւ պարզել ինչ որ իմ կարծիքով մեր առջեւ գտնուած մեծ խնդիրներուն պայմանն է։

Ընդդիմադիր կուսակցութեան անդամներուն ըսածը թէ այդ ճառը երկիրը անպատիւ վիճակի մը մէջ դրած է, հիմնաւոր չէ բնաւ։ Ես կը կարծեմ թէ մենք աշխարհի ամէնէն զօրաւոր ազգն ենք, այլ սակայն ամենակարող չենք. բաներ կան որ կրնանք ընել, բաներ ալ կան որ մեր ուժերէն վեր են։ Այս կէտը ուզեցի հասկցնել իմ ճառիս մէջ, և մտադիր չեմ բնաւ այդ ճառին ամենափոքր բառն անգամ ետ առնել։ Նիզակակցութեանց ո՛չ թեր խօսեցայ ոչ դէմ (ո՛, ո՛) բացի մէկ պարագայէ (ծիծաղներ ընդդիմադիր կուսակցութենէն), ես ուզեցի ըսել որ եթէ կղզիացման մեր հին քաղաքականութիւնը պիտի շարունակենք, օտար կառավարութիւններէն չենք կրնար ոևէ պահանջում ընել, առանց այդ պահանջումներուն հետեւութիւնները ընդունելու պատրաստ ըլլալու։ Անգլիա նիզակակցութիւններ ձեռք ձգելու համար անպատուաբեր առաջարկութիւններ ընելու պէտք չունի։ Կը կրկնեմ թէ կրնանք կղզիացած մնալ, բայց այս պարագային՝ չենք կրնար ի գործ դնել այն գերակշիռ ազդեցութիւնը զոր մինչեւ հիմա ունէինք Չինաստանի վրայ, և չենք կրնար պնդել բաց դրան քաղաքականութեան վրայ։ Ապագային անկարելի պիտի ըլլայ մեզի պաշտպանել Չինաստանի անկախութիւնը զինուորական մեծ պետութեանց արշաւանքներուն դէմ։ Երբեմն նիզակակցութեան արդիւնքը եղաւ եւրոպական խաղաղութեան պահպանումը, և եթէ Անգլիա ևս կրնայ մտնել նիզակակցութեան մը՝ որուն նպատակը պիտի ըլլայ դարձեալ խաղաղութեան պահպանումը, այդ տեսակ նիզակակցութեան մը մէջ մեր մուտքը ճիւաղութիւն կրնա՞յ նկատուիլ։ Եթէ կուզենք մեր շահերը պաշտպանել, պէտք է որ կարենանք ծովու վրայ մեզ պաշտպանել ամէն դաշնակցութեան դէմ, կրնանք երեք պետութեանց դէմ դնելու հարկին մէջ գտնուիլ, և այդ պարագային մեծ պետութիւններէն մէկուն հետ մեր համաձայնութիւնը մեծապէս օգտակար կրնայ ըլլալ մեզի։ Այս կամ այն նիզակակցութեան խորհուրդը չեմ տար. բայց խիստ եռանդով կը փափաքիմ աւելի սերտ յարաբերութիւններ ունենալ Միացեալ Նահանգաց հետ, առանց անպատճառ նիզակակցութեան գաղափարը պարտաւորիչ ցոյց տալու. բայց, կը կրկնեմ, այդ տեսակ նիզակակցութիւն մը բարիք մը կ'ըլլայ երկու երկիրներուն և քաղաքակրթութեան համար։»

Այս ճառէն վերջը քուէի դրուեցաւ Սըր Զօրլզ Տիլքի առաջարկութիւնը որ կը պարսաւէր դահլիճին արտաքին քաղաքականութիւնը։ Առաջարկութիւնը մերժուեցաւ 128ի դէմ 254 ձայնով։

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 13 Յունիս.—Վաշինկթընէն կը հեռագրեն Հէրըլտի թէ Շէֆթըր զօրավարին բանակը վերջնականապէս Քի-Ուէսթ մեկնեցաւ։

ՄԱՆԻԼԱ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԵՂԱԾ

—Հէրըլտ Վաշինկթընէն հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակէ. «Մանիլա քաղաքը անձնատուր եղաւ. Պաշտօնական շրջանակները չեն գիտեր թէ Տուէյ ծովակալին անձնատուր եղաւ թէ ապստամբներուն։»

—Ամերիկեան Սան Ֆրանչիսքօ յածաւորակը այս առտու Հալլանտ Լայթի մօտ խրեցաւ, մշուշին պատճառաւ։

ՎԱՇԻՆԿԹՕՆ.—Ծովային Նախարարութիւնը կիմանայ ոչ պաշտօնական կարեւոր աղբիւրներէ թէ, հաստատուած է որ [illegible] Քամարա ծովակալին պահեստի նաւատորմը ճամբայ ելլալու վիճակին մէջ չէ։

ՄԱՏՐԻՏ.—Ներքին գործոց նախարարը հարցման մը պատասխանելով, ըսաւ թէ կէս-պաշտօնական հեռագիրներու նայելով, Սանթիակոյի վերջին կռուին մէջ, սպանիական մարտկոցներէն արձակուող ռումբ մը ամերիկեան Մասսաչուսէթ գրահաւորին թնդանօթներէն մէկը ջախջա-

խեց։ Ուրիշ ռումբ մը պայթեցաւ Նիւ-Եօրք յածանաւակին մէջ, ծանր վնասներ պատճառելով անոր, և բազմաթիւ նաւաստիներ սպաննելով ու վիրաւորելով։ Հետեւաբար միւս նաւերը ստիպուեր են քաշուիլ, իրենք ալ քիչ շատ վնասուած ըլլալով։

—Նախարարական խորհուրդը կը յուսայ որ Խորհրդարանը քիչ ատենէն պիտի վաւերացնէ եկամտացոյցը։

ՎԻԷՆՆԱ.—Կայսեր հրամանով խորհրդարանին նիստը յետաձգուեցաւ։

ՊԱՐԻԶ.—Խորհրդարանին նախագահական աթոռը բարձրանալուն առթիւ խօսած ճառին մէջ, Պ. Տէշանէլ յայտարարեց թէ անկողմնակալութիւն պիտի պահէ բոլոր կուսակցութեանց հանդէպ։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՊԱՐԻԶ 14 Յունիս.—Խորհրդարանի մէջ կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան մասին Պ. Միլլէի ուղղած հարցումին վիճաբանութիւնը՝ բունակուեցաւ։

Նախարարապետ Պ. Մէլին պատասխանեց մէջ բերելով Պ. Պուաժուալի կայութիւնները, որուն վրայ խօսեցաւ Պ. Պուաժուա. վիճաբանութեան մասնակցեցան Պ. Պ. Թուրյեօ, պօ, Տուիման, Պասանեաք, Պախօն և չէն։

Վերջապէս նախագահը քուէի դրաւ նախկին նախարարապետ Պ. Րիպօ առաջարկած մէկ օրակարգը, որ է. Խորհրդարանը հաւանելով կառավարութեան յայտարարութեանց, բայց հանրապետական մեծամասնութեան վրայ հիմնուած քաղաքականութեան օրակարգին կ՚անցնի։ Այս օրակարգը ընդունուեցաւ 272ի դէմ 284 ձայնով։

—Հակառակ օրակարգին քուէարկութեան, կ՚ըսուի թէ Պ. Մէլին բաժնորական պիտի տայ Հանրապետութեան Նախագահին։

—Ոչ է պաշտօնական հեռագիր չեկաւ հաստատել Մանիլայի առումը ապստամբներուն կողմէ։ Զրոյց պտտեցաւ թէ Սպանիացիները նորէն ի դեր հանեցին ամերիկացիներուն կուամ խլելու փորձը։ Սանթիակոյի ամրոցները նորէն ռմբակոծուեցան, բայց կարեւոր վնասներ չունին։ Սանթիակոյի ջէնէ 20 մ. բ. տանուեր կան։

—Ամերիկացիները Թնդօնի բանած են Ակուատորեսը։ Այդ կղզը գործ հանելու զինուորութիւն ունի։

—Սպանիացի գօրքերը ունին Քապրերայի մէջ են մնացին Քապացի ապստամբները։

ՎԻԷՆՆԱ.—Վիէննայի Պուտաբեշթի քաղաքական շրջանակներուն մէջ Խորհրդարանին նիստերուն յետաձգումը ապացոյց մը կը նկատուի թէ իրաւախոհութիւն մը գոյացնելու ամէնյոյս կորսուած է։ Բազմաթիւ հունգարական թերթեր կը խնդրեն որ Թագաւոր-Կայսրը իր բնակութիւնը Պուտաբեշթ փոխադրէ։

—Սպանիացիք Սանթիակոյի նաւահանգստին բերանը ընկղմած Մէրիմաք ամերիկեան մարտանաւին բեկորները ցրուեցին։ Ամերիկացիները կը վախնան որ Սէրվէրա ծովակալը փախչի։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կրօն. Ժողովը երէկ գումարուեցաւ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

Ա. Կարդացուելով երեք նիստի ատենագրութիւնները, ընդունուեցան և վաւերացուեցան։

Բ. Գարամանէն խնդրուած էր որ երկու անգամ ամուսնացած կնոջ մը հետ պսակուող մարդ մը քահանայ ձեռնադրուի. Ժողովը մերժեց այս խնդիրը և որոշեց գրել որ կրկին ամուսնացած կնոջ հետ պսակուող մը չի կրնար բնաւ քահանայ ձեռնադրուիլ։

Գ. Նկատողութեան առաւ Տնտեսական Խորհրդին կողմէ՝ դրամօժիտի խնդրին առթիւ եղած առաջարկութիւնը, և տեսնելով որ դրամօժիտը կերպով մը նուիրագործել կ՚ուզուի, բան մը որ երբեմն հոգեւոր և այժմ Կրօնական Ժողովներէ արգիլուած և նախորդ Պատրիարքներէ դատապարտուած էր, ժողովը դրամօժիտ տալու սկզբունքն իսկ չընդունելով կրկնեց իր նախորդներուն մերժումը և հետեւաբար անընդունելի գտաւ Տնտեսական Խորհրդին առաջարկութիւնը։

Դ. Ուշադրութեան առաւ Մայր Եկեղեցւոյ աւագերէց Տ. Միքայէլ աւագքահանայ Աչճեանի մէկ բողոքագիրը, որով մէկ քանի քահանաներուն անպատշաճ վարմունքը յայտնելով, տնօրինութիւն կը խնդրէր. որոշեց Մայր Եկեղեցւոյ քահանայից դասին երիցագոյններէն չորս քահանայ իր յաջորդնատին հրաւիրել, անոնցմէ ալ լսելու համար յիշեալ քահանաներուն դէմ եղած ամբաստանութիւնները։

—Ամասիայի գաւառ. Կրօն. և Քաղ. Ժողովները խնդրած էին Պատրիարքարանէն իրենց վիճակը միացնել Ճանիկի տեղապահութեան. Ժողովը նկատելով որ Ճանիկի և Սամսոնի վիճակը արդէն ընդարձակ ըլլալով հազիւ մէկ առաջնորդ. տեղապահ կրնայ հովուել, մերժեց այդ խնդիրը։

Ժողը ատոնցմէ զատ զբաղեցաւ ամսական և անհատական կարգ մը խնդիրներով։

—Քաղաքական Ժողովին Բ. ատենադպիր Տքթ. Ստեփան փաշա Ասլանեան երէկ Պրուսայէն Պոլիս վերադարձաւ։

—Հանրածանօթ գրագէտ Եղիա Տէմիրճիպաշեան, որ գրեթէ տարիէ մը ի վեր Եւրոպա կը գտնուէր, մայրաքաղաքս դարձած է։

—Մարաշէն Պատրիարքարան հասած գրութիւններ թեմական գործերու տխուր վիճակը կը յայտնեն և կը խնդրեն որ փութով հոգեւոր հովիւ մը կարգուի։

—Սղերդի Կրօն. Ժողովին ատենապետը գրած է Պատրիարքարան թէ տեղւոյն առաջն. տեղապահ Տ. Թէոդորոս վարդապետը մայիս 13ին գիշերը յանկարծ մեկնեցաւ քաղաքէն։ Կը յիշուի թէ Տ. Թէոդորոս վարդապետ մէկ քանի անգամներ հրաժարական մատուցած էր և չէր ընդունուած։

—Կարնոյ առաջն. տեղապահ Տ. Զաւէն Ծ. վարդապետ Կարնոյ դաշտի մէկ քանի գիւղերու նոր բացուած դպրոցներուն համար դասագիրք և դպրոցական պիտոյք խնդրած ըլլալով, յանձնարարուեցաւ Ուսումն. Խորհրդին գոհացում տալ եղած խնդրանքին։

—Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան Ընդհ. Ժողովը որոշեր է հիմնել սեպտեմբերին Թիֆլիսի մէջ լուացարան մը ուր աշակերտուհիները պիտի սորվին ստլայել և արդուկել. այսպէս ընկերութիւնը կ՚ունենայ կար ու ձեւի դպրոց մը, խոհարարական դպրոց մը և լուացարան մը։ Նմանօրինակ հաստատութիւններ կրնան օգտակար ըլլալ նաեւ Բերայի մէջ և Աղքատախնամին գործունէութեան ասպարէզ հայթայթել։

—Թիֆլիսի մէջ Հայ Քահանաներու Միաբանութիւն անունով ընկերութիւն մը կազմուեր է, որուն կանոնագիրը հաստատուեր է Ս. Հայրապետէն։ Ընկերութեան նպատակն է բարձրացնել քահանաներու բարոյական վիճակը, քննելով քահանայական դասակարգին վերաբերող ամէն կարգի խնդիրներ, ժամանակին բարոյական պահանջներուն համեմատ։

—Երզնկայէն ղրկուած ութ որբերը այս առաւօտ մայրաքաղաքս հասան և ուղղակի Պատրիարքարան առաջնորդուեցան։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՄՐՑՄԱՆ ԲՆՆՈՒԹԻՒՆ

Բարձրագոյն Դասընթացքի Բ. տարի

Միայն վեց վարժարաններ այս կարգը ունին. Բերայի Էսաեան (աղջկանց մասը) Օրթագիւղի Հռիփսիմեանց (աղջկանց), Մաքրիգիւղի Տատեան (մանչ և աղջիկ), Սկիւտարի Ս. Խաչ (աղջկանց մասը), Գատըգիւղի Արամեան (աղջկանց մասը), և Սամաթիոյ Ն. Վարդուհեան (աղջկանց)։ Մրցման մէջ առաջնութիւնը ստացած է է Բերայի Էսաեան վարժարանի աղջկանց բարձր. Բ. տարին։ Իսկ այս կարգի մէջ ամէնէն յաջողակը հանդիսացած են Օրիորդք՝ Հայկանուշ Թօփուզեան և Կատարինէ Քիւթներեան։ Միւս հինգ վարժարաններուն մէջ ամէնէն լաւ գրողները ահաւասիկ.

Օրթագիւղի մէջ՝ Օր. Վերգին Օ. Գուրգէն։ Մաքրիգիւղի աղջկանց մէջ Օր. Աբաքսի Սանտալճեան, իսկ մանչերուն մէջ Պ. Ներսէս Կ. Նուրեան։ Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանին մէջ՝ Օր. Վիքթօրիա Յակոբեան։ Գատըգիւղի մէջ՝ Օր. Լիւսի Գովանճեան։ Սամաթիոյ Ն. Վարդուհեան վարժարանին մէջ՝ Օր. Շուշանիկ Սոլախեան։

Աղջկանց Բարձր. Դասընթացքի Ա. տարի

Առաջնութիւնը ստացած է Սամաթիոյ Նունեան Վարդուհեան վարժարանի բարձրագոյն Դասընթացքի Ա. կարգը։ Իսկ այս կարգի մէջ ամէնէն յաջողակը հանդիսացած է Օր. Ագնիւ Մանուկեան։ Միւս աղջկանց վարժարաններու համապատասխանող կարգերուն մէջ ամէնէն լաւ գրողները եղած են հետեւեալները.

Խասգիւղի մէջ՝ Օր. Աղաւնի Չէքիճեան։ Գում-գափուի Լուսաւորչեան վարժարանին մէջ՝ Օր. Թիրզա Սարաֆեան։ Սկիւտարի Ս. Խաչ՝ Օր. Եւգինէ Մեստճեան։ Պէշիքթաշ՝ Օր. Արուսեակ Մ. Զօփուրեան։ Գատըգիւղ՝ Օր. Մագթաղինէ Քրթիկեան։ Բերայի Էսաեան՝ Օր. Սաթենիկ Պօյաճեան, Իճատիէ, Եսայեան՝ Օր. Վերգին Ծրնազեան։ Կէտիկ Փաշա՝ Օր. Նուարդ Փիւսկիւլեան։

Մանչերու Բարձր. Դասընթացքի Ա. տարի

Առաջնութիւնը ստացած է Գատըգիւղի Արամեան վարժարանի Բարձր. Դասընթացքին Ա. տարին։ Իսկ այս կարգի մէջ ամէնէն յաջողակը հանդիսացած է Պ. Գաբրիէլ Տ. Արիստակէսեան։ Մանչերու միւս վարժարաններուն համապատասխանող կարգերուն մէջ ամէնէն լաւ գրողները եղած են հետեւեալները.

Էսաեան՝ Պ. Եղիա Թուղլաճեան։—Սկիւտար Ս. Խաչ՝ Պ. Սարգիս Վարդանեան։—Գում-Գափուի Մայր վարժարանին մէջ՝ Պ. Սահակ Ս. Հանչերեան։—Պէշիքթաշ՝ Պ. Յակոբ Վրթանէսեան.—Ղալաթիոյ Նախակրթարանին մէջ՝ Պ. Աշոտ Բ. Քէչեան։—Խասգիւղ՝ Պ. Լեւոն Մ. Թերզեան։—Սամաթիա՝ Պ. Արմենակ Ազգաբեան։—Իճատիէ Ներսէսեան՝ Պ. Հայկ Մանքաղաճեան։—Կէտիկ-Փաշա՝ Պ. Նշան Թ. Քէօշեան։

Աղջկանց միջին դասընթացքի Բ. տարի

Առաջնութիւնը ստացած է Մաքրիգիւղի Տատեան վարժարանի աղջկանց միջին դասընթացքի Բ. տարին։ Իսկ այս կարգի մէջ ամէնէն յաջողակը հանդիսացած է Օր. Թագուհի Իսկէնտէրեան։

Միւս աղջկանց վարժարաններու համապատասխանող կարգերուն մէջ ամէնէն լաւ գրողները եղած են հետեւեալները.

Իսկիւտար Ս. Խաչ՝ Օրիորդք Արուսեակ Արեւեան և Սրբուհի Թաշճեան.—Բերա՝ Էսաեան. Օր. Մաննիկ Սմաճեան.—Սամաթիա՝ Օր. Պէտրիս Ս. Միրիճանեան.—Գատըգիւղ՝ Օր. Նուարդ Կիւտիւկեան.—Գում գափու՝ Լուսաւորչեան Օր. Վերգին Այլըճեան.—Կէտիկ-փաշա. Օր. Զապէլ Բարսեղեան։

Մանչերու միջին դասընթացքի Բ. տարին

Առաջնութիւնը ստացած է Ս. Յակոբայ Որբանոցը. ամէնէն յաջողակը հանդիսացած է Պ. Շահին Յովհաննէսեան։ Մանչերու միւս վարժարաններուն համապատասխանող կարգերուն մէջ ամէնէն լաւ գրողները եղած են հետեւեալները.

Մաքրիգիւղի մէջ՝ Յովհաննէս Աստղիկ Դասպարեան։—Գատըգիւղ՝ Ռուբէն Փօզարեան։—Իսկիւտար Ս. Խաչ՝ Յարութիւն Յ. Պօյաճեան—Ենի-Գափու՝ Տելեմաք Գազանճեան և Յար. Պարսամեան։—Գում Գափու Մայր վարժարան՝ Ստեփան Գրիգորեան։—Սամաթիա՝ Արամ Յ. Անուշեան.—Բերա Էսաեան՝ Սենեքերիմ Քերովբեան։—Կէտիկ-փաշա՝ Նշան Գավուգճեան։—Գում գափուի դուրս՝ Պօղոս Յարութիւնեան։

ԱԶԴ

Ազգային Կեդրոնական վարժարանի 1897-98 շրջանի տարեկան գրաւոր քննութիւնները պիտի սկսին յառաջիկայ Յունիս 1/11 ԲՇ. օրէն և պիտի տեւեն մինչեւ նոյն ամսոյ վերջ։

Ի դիմաց Խնամակալ. Ազգ. Կ. վարժ. ի

Ատենադպիր — Ատենապետ
Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ — ՅԱԿՈԲ ԷՍԱԵԱՆ

Ղալաթիա, 1898 Մայիս 29/10 3—3

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՇՆՈՐՀՈՒԵՑԱՒ

Բժշկական վարժարանին քննիչ և ուսուցիչ Տոքթ. Րիտըր էֆ. ի Իւլայի Բ. աստիճան։

Մուլ-մա լրագրին խմբագիր Միւթիւտի Ահմետ էֆ. ի Մանիյէի Բ. աստիճան։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ

Արեւելեան երկաթուղիներու ընդհ. քննիչ Պ. Կրոսհոֆի աղջկան և նոյն ընկերութեան Ա. քարտուղար Պ. Ֆոն Էլվայէրի կնոջ Դ. կարգի Շէֆագաթ.

Գերմանիոյ դեսպան Պ. Մարշալի Իմթիյազի ոսկի և արծաթ շքադրամները.

Զաթալճայի (Թեսալիա) երեւելիներէն Շէրիֆ էֆ. ի Իֆթիխարի շքադրամ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ մէջ կազմուած ամբաստանիչ ատեանին նախագահ անուանուեցաւ նոյն Խորհուրդին Ա. քարտուղար Մուսթաֆա Թահսին պէյ և անդամ նշանակուեցան դարձեալ նոյն Խորհուրդէն Ազիզ պէյ և Անտրէա Գուբաս էֆ.։

ՄԵԾ.ՇՈՒԿԱՆ.—Մեծ շուկային գրեթէ չորս հինգերորդ մասին նորոգութիւնները ամբողջովին աւարտեցան։ Սահհաֆներու և Խաֆաֆներու շուկային մէջտեղի հրապարակին վրայ գեղեցիկ աղբիւր մը շինուած է որ չորս երես ունի չորս ծորակով։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ.—Գալ տարի 200 հազար թթենիի տունկ պիտի ղրկուի Ատանայի կուսակալութիւնը, ուր շերամաբուծութեան արհեստը կ՚ուզուի մշակել։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ և շրջականներուն մէջ անսակ մը միջատ ելած է, որ այդ կողմի բոլոր հունձքերը կը փճացնէ։

Երկրագործութեան նախարարութեան հրամանով Հալէպի երկրագործական քննիչը հոն պիտի երթայ այդ միջատը սպաննելու միջոցներ սորվեցնելու համար երկրագործներուն։

ՏԱՍԱՆՈՐԴ.—Այս տարի Ատանայի կուսակալութեան տուրքերը անցեալ տարուանէն 100 հազար ղրշ.ով աւելի ծախուած են։

ԷՆԿԻՒՐԻՒի կուսակալութեան բանտը հինցած ըլլալով, 256,151 ղրշ.ով նոր բանտ մը շինելու արտօնութիւն ուզուած է։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ.—Իզմիրի թերթերը կը գրեն թէ Բուլայի մէջ գտնուած եկեղեցիին մէջ պեղումներ կատարուած ատեն մարմարէ սանդուղներով նկուղ մը գտնուած է, ուրկէ մինչեւ ծով երկարող ջուրի ճամբայ մը կայ։

ՑՈՅՑ ԲԱՐԵԲԱՐՆԵՐԸ.—Բէյօղլուի վաճառականներէն Թէօտորիտի անուն յոյնը. որ բնիկ Պոլսեցի է, Օրթագիւղի յունաց եկեղեցիին պէտքերուն համար 3000 ոսկի դրաւ Ֆէնէրի Պատրիարքարանին տրամադրութեան տակ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ.—Բժշկական ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ Տոքթ. Սթեքուլիս ըսաւ թէ Վերին Վոսփորի մէջ ծաղկախտի ոչ մէկ դէպք չէ պատահած. գաւ յայտնեց միայն թէ պատուաստուելու մասին չափէն աւելի դժկամակութիւն ցոյց կը տրուի. երբ թաղապետական բժիշկները տուները կերթան, պատուաստուելու շուզողները պահարաններուն մէջ, անկողիններուն տակ, կամ ցեղնայ սիկերը կը պահուըտին։

ԿՐԵՏԷ.—Կրետէի իտալական նաւաբաժնին նորընտիր հրամանատարը ծովակալ Պալթէնօ Քասըէլֆիքտորթօ գրահաւորով այսօր Սէբզիայէն պիտի մեկնի կղզին երթալու համար։ Խօսք կայ թէ Կրետէի բոլոր օտար մարտանաւերուն հրամանատարութիւնը իտալացի ծովակալին պիտի յանձնուի։

Պ. ԶԻՆՈՎԻԷՖ.—Շուէտ-Նորվեկիոյ կառավարութիւնը Ս. Օլաֆի Ա. պատուանշանը նուիրեց Պոլսոյ ռուսական դեսպան Պ. Զինովիէֆի։

ՄԵԿՆՈՒՄ.—Պոլսոյ ֆ. անս. հիւպատոս և դեսպանատան թարգման Պ. Գիլման Հիւար վաղը ընտանիքով միասին կը մեկնի Պոլսէն։ Պ. Հիւար, որ Բարիզի արեւելեան լեզուներու վարժարանէն ելած է և 22 տարիէ ի վեր արեւելեան երկիրներ պտտած է, արեւելագէտ հանգուցեալ Շէֆէրի պիտի յաջորդէ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Օսմ. պատուակալ հիւպատոս Պ. Բոլեարօֆ Ռումանիոյ Նշանի պատուանշանը ստացաւ Ռումանիոյ կառավարութենէն։

ՈՂՈՂՈՒՄ.—Օրտուի մէջ յորդ անձրեւներ գալով հեղեղներ կազմուեցան, որ ցանքերուն մեծ վնասներ տուին։

ՏԷՐՍԻՄԻ նախորդ կառավարիչ Եահեա Նուզհէթ բաշա Պոլիս եկաւ։

ԵՐԵԿ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ.—Երէկ գիշեր ժամը 4½ին ատենները Բերայի Սեւիշէհիր փողոցը, գինեպան Արշայի և Նիգոլի փայտաշէն խանութէն հրդեհ ծագելով 18 խանութ և 8 տուն այրեցան։

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.—Երէկ Բարմաք Գաբու Կարապետ անուն մարդ մը նստած տեղը յանկարծամահ եղաւ։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Սերպ կառավարութիւնը Դ. կարգի Թաքովօ պատուանշանը նուիրեց Պէրութի կուսակալութեան մեքթուպճի Ֆասիհ պէյի։

—Պարսկաստանի Մուզաֆֆէրէտտին շահը Բ. Դրան Թէշրիֆ-թի դիւանին քըննիչ Սամի պէյի Բ. և նոյն դիւանին պաշտօնեաներէն Բելիթէվ պէյի Գ. կարգի Առիւծ-Արեւի պատուանշանները շնորհեց։

ՔԱԶԱՆՑԻ 124 իսլամ գաղթականներ Պանտրմա ղրկուեցան, որ բնակութիւն պիտի հաստատեն։

ՀԱՅԴԸՐ ՓԱՇԱ, որ 5րդ զօրաբանակին հրամանատար անուանուեցաւ, այսօր վաղը ճամբու ծախքը առնելով պաշտօնատեղին կ՚ուղեւորի։

ԵԿՈՂ ԳՈՑՈՂ.—Երէկ Պոլիս եկան, Էտիրնէի կուսակալութեան տեֆթէրտար Սիւլէյման պէյ և Րէժիի նազըր Ալի Րիզա պէյ, Պելկրատի աւստրիական դեսպանատան խորհրդականը, 150 Ապազացի և 5 բուլկէրցի իսլամ գաղթականներ։

Պոլսէն մեկնեցաւ ռուսական դեսպանատան զինուորական կցորդ Պ. Բէլքօֆ, Սէվաստոպոլ։

ԿԵՂԾ ՊԱՆՔՏՈՄՍՆԵՐ.—Ռուսիոյ Կայսերական Դրամատան տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ հինգ րուպլինոց կեղծ պանքտոմներ շրջաբերութեան հանուած են այս միջոցիս Ռուսիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։ Այս կեղծ պանքտոմները շատ վարպետութեամբ շինուած են ու դիւրաւ չեն զանազանուիր ճշմարիտ պանքտոմներէն։ Դրամատան տնօրէնութիւնը զգուշութեան համար կը հրաւիրէ 5 րուպլինոց պանքտոմներ ունեցող անձերը որ գանոնք ռուսական թղթադրամներու հետ փոխանակեն նոյն դրամատան գործակալութեանց միջոցաւ։ Ռուսիոյ Կայս. Դրամատունը 1898 մարտ 1/13էն սկսած է արդէն ժողվել հրապարակէն 5 րուպլինոց պանքտոմները։

ԴՐԱՒՈՒԱԾ ՆԱՒԵՐ.—Թախթիքրամոս կը գրէ. «Պատերազմին ատեն Միտիլլիի և Քիոս կղզիներուն մօտ յունական երկու նաւեր գերի բռնուած էին. Պոլսոյ հելլենական դեսպան Իշխան Մավրոքորտաթօ Բ. Դրան դիմելով խնդրած է որ այդ նաւերը ետ տրուին. Ծովային նախարարութիւնը արտաքին գործոց նախարարութեան միջոցաւ պատասխանեց թէ այդ նաւերը պատերազմի ատեն բռնուած էին օսմ. ջուրերուն մէջ պտտելնուն համար, և թէ անոնցմէ մէկը բոլորովին հինցած անպէտ դարձած է։»

ՄԱՔՍԱՏՈՒՆ.—Էլասոնիայի կողմը մաքսատուններ բացուեցան և հարկ եղած պաշտօնեաները նշանակուեցան։

Բ. ԴՈՒՌԸ.—Երէկ կաթոլիկ հայոց պատրիարք Տ. Ազարեան սրբազան և Օսմ. Պանքային օգնական տնօրէններէն Բանճիրի պէյ Բ. Դուռը գացին և տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ հիւպատոսական պայմանագրութեան բանակցութեանց ժողովը երկուշաբթի նիստ ըրաւ նորէն Բ. Դրան մէջ։ Ժողովը պայմանագրութեան 12 յօդուածներն ալ որոշեց։

ՔԻՈՍ ԿՂԶԻՆ.—Քիոսի մուխթարները Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան հանրագիր մը ղրկած են, որուն մէջ կը գանգատին Քիոսի նաւահանգստի և քարափի ընկերութեան դէմ որ իր պայմանագրութենէն դուրս, անիրաւ գործեր կընէ։

ՊԵՆԶԻՆ.—Մաքսային վերատեսչութիւնը մաքսատուն բերուած պենզիններու համար մասնաւոր տեղ մը շինել պիտի տայ, վասն զի պենզինը բռնկող հեղուկ մը ըլլալով, կրնայ արկածներու տեղի տալ։

ՍՊԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԸ.—Յուսանք որ այս տարի սպանդանոցներու խնդիրը, կրնէ Սեռամօֆօսի արմատական լուծում գտնայ, ի նպաստ հանրային առողջապահութեան, որ մեծապէս կը վտանգուի անոնց գարշահոտութենէն։ Առողջապահական ժողովին կանուխէն տուած մէկ որոշման համաձայն, սպանդանոցները պէտք էր քաղաքէն դուրս շինուէին։ Այս որոշման համաձայն Թաղապետական 6րդ շրջանակը գոցել սկսած է այդ կարգի քանի մը շէնքեր։ Նախընթաց օր թաղապետութեան պաշտօնեաներ Զիֆթէ Ճէվիզի աղբիւր վաճառանոցը գոցելու գացին, որ Թաթավլայի և Ֆէրի քէօյի բնակիչներուն առողջութեանը վնասակար կը համարուի։ Կ՚ըսուի թէ Թօփհանէի սպանդանոցներն ալ պիտի գոցուին։ Սեռամօֆօսի քաղաքապետութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ նաեւ Բերայի երեք սպանդանոցներուն վրայ, որոնց առաջինը կը գտնուի Կալաթա Սէրայի դիմաց և երկուքը Լավախ պանդոկին փողոցը։

ԳԱՐԱՆԹԻՆԱՆԵՐՈՒ քննիչ Գունի էֆ. և Տոքթ. Նիգոլ Իզմիրէն հեռագրած են առողջապահական վարչութեան թէ Գլազմենի մաքրանոցի մէջ ժանտախտէ մեռած կարծուող պառաւ կինը որովայնի ջերմ և գալուց (սարըլըք) ունէր։

ԹԷԹԱՆՈՍԻՆ ԲՈՒԺՈՒՄԸ.—Տոքթ. Րուպէր յաջողեցաւ գտնել թէթանոս կոչուած ախտին բուժումը, զոր կը կատարէ Տոքթ. Պէհրինկի և Տոքթ. Քիթիասաթօյի գտած շիճուկը քիմքին ներարկելով։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ Շերամաբուծական վարժարանին տնօրէն Թորգոմեան Գէորգ էֆ. մէկ քանի պաշտօնեաներու հետ սկսած է այցելել այն շերամատուները, որ այս տարի պիտի մասնակցին շերամաբուծական մրցումին։ Այս տարի խոզակի հունձքը առատ պիտի ըլլայ։

ԵՍԱՅԵԱՆ ԵՍԱՅԻ ԷՖ.Ի ՍՊԱՆԻՉՆԵՐԸ.—Իզմիրէն կը գրեն թէ անցեալները, քարափին վրայ Եսայեան էֆ ի սպանութեան առթիւ ոստիկանութիւնը իբրեւ կասկածելի ձերբակալած էր Պառըլիէ անուն ֆրանսահպատակ մը և յոյն կին մը։ Պառըլիէ ձերբակալուած օրէն ի վեր ուրացաւ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները. ոստիկանութիւնը նորէն քննութիւն բանալով ստուգեց թէ սպանութիւնը գործել տրուած է դրամական փոխարինութեամբ։ Սպանութիւնը գործել տուող մարդը որ ճանչցուած է, և Վիէննա կամ Բարիզ կը գտնուի, յուսալի է որ քիչ օրէն ձերբակալուի։ Դաւաճանութիւնը սարքուած է սրճարանի մը մէջ. սպանիչները, որ իտալացի մը, յոյն մը և ուրիշ երկու հոգի են, իրենց գործը լմնցնելէն յետոյ 100 ական ոսկի ստացան։ Անոնցմէ մէկը ձերբակալուեցաւ. երկրորդը Պըրէօս փախած է. երրորդը ճամբայ ելած է դէպ Իզմիր, ուր անմիջապէս պիտի ձերբակալուի. յոյս կայ որ չորրորդ մարդասպանն ալ քիչ օրէն ձեռք անցուի։

ՄԻԱՅՆ ՀԻՆԳ ԱՄԻՍ

ՆԱՏԻՐ լուսանկարչատունը Յունիս 1է սկսեալ մինչեւ Հոկտեմբերի վերջ, հինգ ամիս շարունակ հետեւեալ բացառիկ գիները ընդունած է իր պատրաստելիք լուսանկարներուն համար.

Մինեօն	6 հատ	10	ղրշ.	
Քարթ տը վիզիթ	»	»	15	»
Վիքթորիա	»	»	20	»
Քապինէ	»	»	25	»

ՕԳՈՒՍՏ ՔԱՂԵԼ ԱՒՈՒԹԷՆ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ ՄՈՄԵՐ

ՄԵՍՐՈՊ ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆ

Հանրածանօթ ծաղկավաճառ և զարդարող հարսնիքի մոմերու, Գալաթիօ խանի անկիւնէն փոխադրուած է Զաքաթճըլար Եօքուշ Մեծ Նոր խան վարի յարկ թիւ 47, ուր կը վաճառէ հարսնիքու համար ծաղկաւէտ կըրլանտներ, քօղեր, ձեռնոցներ, եւն. և կը զարդարէ ՀԱՐՍԻ ՄՈՄԵՐ վայելուչ և ճաշակաւոր, համեստ գիներով։

ՏՈՐԹԻԼՕՌ ՀԱՐՄԱՆՏԱՍ

Կը ծանուցանէ թէ, հինցած և նոր սկսած ջերմամիզութիւնը և անկիւ առաջ եկած ամէն կարգի հիւանդութիւնները, բոլորովին նոր մեթոտով մը հինգ վեց օրուան մէջ կատարելապէս կը բժշկէ, առանց հիւանդին ցաւ զգայնելու. անոնք որ կը տարակուսին, բժշկուելէ վերջ կրնան վճարել բժշկութեան վարձքը։ Հիւանդներն ամէն օր առաւօտէ մինչեւ իրիկուն կրնան ներկայանալ Տորթէօռին դարմանատունը, Ղալաթիա Սանտըքճըլար ճամտէսի, Գարագէօզ օթէլին դիմաց, 97 թիւ լամալաճիի խանութին վրայի յարկը։

29 — 23—40

ՕԳՈՒՏԻ ՄՈՒԹԻՒ ՁԿԱՆ ՕՃԱՐԱԿ

Եկլտէզ, Կ. Պոլիս, 13 դեկտ. 1388

Պարոնայք Սգոդ եւ Պոուն,

Կը ցաւիմ որ պաշտօնական դիրքովս կարող եմ փորձեր ընել, այլ համաձայն ուրիշներուն փորձերուն եւ այն բժշկաց որոց պաշտօն յանձնեցի փորձել զայն մեր հիւանդանոցաց մէջ, կը այտարարեմ որ ձեր Մօրիւ ձկան իւղն իր այս վիճակին մէջ դիւրաւ խմուելով եւ մարսուելով, կը համապատասխանէ այն յատկութեանց զորս ախտաբուժական գիտութիւնն ի վաղուց անտի ուխարկած է, մասնաւորապէս այդ յաջող պատաստութեան մէջ։

ՏՐ. Ս. Օ. ՄԱՎՐՈՅԵՆԻ ՓԱՇԱ
Բժիշկ Վեհ. Սուլթանի

Տր. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4րդ երեսը

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	24	29
Ամէնէն բարձր գին	»	25	01
Ամէնէն վար գին	»	24	17
Րումէլիի երկթ. զոգ.	Ֆր.	111	75
Ամէնէն բարձր գին	»	112	50
Ամէնէն վար գին	»	111	12

ԲԱՑՈՒՄ 3 Յունիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Ք. Կ.	24	26
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	112	25
Օսմանիյէ		402	—
Րէժի		297	—
Օսմ. Պանքա		12	35
Քաէտի ժէնէրալ ՕԹԹմ.		8	24
Երկրագործական Պանքա		7	30
Սոս. ՕԹ. Շանժ է Վալէօռ	Ա. Ո.	3	12
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	37
Թրամուէյ բաժանթ.		840	—
» ժուիսանս		390	—
» պարտաթ.	Ֆր.	502	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	315	—
Քարափ Կ Պոլսոյ	»	458	—

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ ութ օրուան	Օ. Ո.	3	75
» մէկ ամսուան	»	—	—
Րում. երկթ. ութ օրուան	»	—	—
» » մէկ ամսուան	»	—	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	05
Անգլիական ոսկի	»	109	32
Բոլ էմբէրիալ	»	89	35
Քրիմից	»	51	02
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	10
Մէթալիք	»	96	30
Րուպլի թղթադրամ	Օ. Ո.	8	59

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	02 ½
» » » չէք	»	110	12 ½
Բարիզ » »	Ֆր.	23	11 ¼
» » » չէք	»	23	—
Պէրլին անտոկոս չէք	Մարք	18	43 ¾
Վիեննա չէք	Ֆիոր.	10	87 ½

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 14 Յունիս

Օսմ. Քոնս. Սէռի Ա.	Ա. Ո.	63	50
» » » Բ.	»	46	50
» » » Գ.	»	26	50
Դ.) բաց.	»	22	25
) զոց.	»	22	37
Փոխառութիւն Դասասպա	»	83	50
Օսմ. 3 ½ %	»	79	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	12	50
Իզմիրի երկաթուղի	»	13	50
Եգիպտական Միացեալ	»	108	25
Անգլ. Քոնսոլիտէ		111	31
Հելլենական 5 %	»	39	50
Մոնոբոլ հելլենական 4 %	»	43	50
Ռանթ » 4 %	»	33	50
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888	»	92	50
» Նոր » 6 % 1892	»	92	—
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25	46 ¾
Դրամազեղչ	»	3	—

ՎԻԵՆՆԱ, 14 Յունիս

Փոխան. Բարիզի վրայ	Ֆիոր.	47	60
» Լոնտոնի վրայ	»	120	45
Րումէլիի երկաթուղի	»	61	—
Օսմ. Րէժի	»	135	—

ԲԱՐԻԶ, 14 Յունիս

Օսմ. Քոնս. Սեռի Դ.) բաց.	Ղրշ.	22	62
) զոց.	»	22	70
» » » Բ.	»	46	25
» » » Գ.	»	26	72
Օսմանիէ	»	409	—
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	112	—
Օսմ Րէժի	»	291	—
Օսմ Կայս Պանքա	»	565	—
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	103	23
Քաէտի Լիոնէ	»	830	—
Պանք տը Բարի	»	946	—
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3622	—
Իտալական Ռանթ	»	93	37
Սպանիական արտաքին	»	34	43
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	235
Դրամազեղչ	»	02	—

ՊԵՐԼԻՆ, 14 Յունիս

Օսմ փոխառութիւն 1888	մարք	97	20
Րումէլիի երկաթուղի	»	115	75
Անատ երկթ. պարտաթուղթ	»	97	20
Փոխ Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	325

ԻԼԱՆ ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ սարաճխանէ անպարընտա միւսթաճիրէմ ալայ էմինի Խամայիլ էֆ.ինին 314 սէնէսի նիսանընտա մահսուպէն խէմ բուսուրլարընը գազէն գայ խտիտիքի սուրէթը իւթիտատան անլաշըլմըշ, վէ մէզքիւր բուսուլարընա քէյֆիյէթը գայը գայտընա իշարէթ խտիլերէք սէնէսի միւրուրինտէ գայխտէն տիկէրինին իթասը գարարը իգթիզասինտան պուլունմըշ օլմաղըլա, գուհուրինտէ հիւքմի օլմայաճաղընը իլանընա իպթիտար գըլընտը.

Նօ. 34 1—3

* * *

Խասսա օրտուի Հիւմայունը սէնայի ալայընը 3իւնճիւ թապուրընը 4իւնճիւ պէօլիւք էմինի Ալի պինը Մէհմէտին 314 սէնէսի նիսանընտա մահսուպէն նանը ագիզ վէ կիւլթ թայինաթը բուսուլալարընը գազէն գայ խտիտիքի՝ վէրիլէն գարարը իւթիտաիյէտէն անլաշըլմըշ, մէզքիւր բուսուլալարը քէյֆիյէթը գայը գայտընա իշարէթ խտիլմիշ օլմաղլա, սէնէսի իւթիտամընտա գարարընա թէվֆիգէն գայիտէն տիկէրի իթա օլընաճաղը վէ պիր թարաֆտան գուհուր իտէր իսէ հիւքմի օլմայաճաղը իլան օլունըր.

Նօ. 35 1—3

* * *

Թօփխանէի Ամիրէյէ մէնսուպ խտաթի 1ինճի սէնաի ալայընտա միւսաֆիր գօլաղասը Մահմուտ պէյին 310 սէնէսի մայիսի նանը ագիզ բուսուլալարընը գաղէն գայի խտիտիքի սուրէթի իւթիտատան անլաշըլմըշ օլըղըղտան վէ մէզքիւր բուսուլարընը քէյֆիյէթը գայը գայտընա իշարէթ խտիլերէք սէնէսի միւրուրինտէ գարարընա թէվֆիգէն գայիտէն տիկէրի վէրիլէճէկլինտէն, գուհուրինտէ հիւքմի օլմայաճաղ իպթալ խտիլէճէկի մալիւմ օլմաք իւզրէ իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար գըլընտը։

Նօ. 36 1—3

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՓԻՆԻՔՍ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգլ. Ոսկի 1,000,000

Հիմնեալ ի Լոնտոն յամին 1782

ՓԻՆԻՔՍ, հիմնեալ աւելի քան մի դար առաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան մէջ որոյ բաժնետէրք Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ գրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։ Դրամագլուխը և պահեստի գումարը կը հասնի 4,000,000 անգլիական ոսկի։

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մէկ գլխաւոր ապացոյցն է 20,000,000 Անգլիական ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասներուն համար։

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդ. հրդեհի և կայծակին՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և ներողութեամբ ստորագրելոց, որ ունիմք լիագոր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասները։

Հ. ՍՈՒԱՆ և Ընկ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ Ծովու եզերաց, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանի վարի քովը Վիթալիս խան, գետնայարկ Թիւ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տրք Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

([illegible])

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենաստակ ցաւած ակռաներն [illegible] կը լեցնեն. [illegible] պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, ոսկեայ, ճաշակաւոր, և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, [illegible] երաշխաւորեալ։

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամհանութիւն.

Ց. Գ. Ամերկ. ատմ. համաձայն ձմեռները կիրակի օրերն ալ, ([illegible]) ինչպէս նաեւ ամեն օր, ([illegible]) հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին

Գաղթականցիք կրնան դիմել իւրեանց բնակարանն, [illegible]

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլէ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Րօզարիօ	1862
Ալէքթօ	3607	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սարֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարդէլլօ	3709	Ցիբիօ	1735
Արիօստօ	2377	Տիտօ	48 1	Հիտալկօ	1581	Միքատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պասանօ	18:2	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սոբէրօ	1200
Պօրօտինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրացիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրաքօ	1713	Հումպէր	596	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնօ	841	Տինամօ	504	Իւկօ	2354	Նէրօ	1083	Թօքիօ	3827
Պըֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտալիօ	5540	Օհիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Դէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օնթարիօ	4036	Թօրբիտօ	487
Դալիբսօ	1337	Էրատօ	1481	Քլէօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	2495
Դամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քօլլինօ	2307	Բալէրմօ	1537	Վասրօ	1914
Դադօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօմնօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Զիքակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1053	Րիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1834	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանդօ	2272	Րինալտօ	1663	Եէտօ	1850
Գլիօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	[illegible]	1613	Զէրօ	1200
Գօլօրատօ	4235	Կիդանօ	1243	Լօրէնզօ	3191	Րօմէօ	1789		

Իւկօ շոգենաւը, Նաւապետ Ուայըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած, պարպած և Օտեսա ուղեւորած է։

Էպրօ շոգենաւը, Նաւապետ Ուտ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 9ին և 24ին հոս կ'սպասուի։

Քօնկօ շոգենաւը, Նաւապետ Ճօնս, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ և ամսոյս 17ին պիտի մեկնի ուղղակի Պոլիս գալու համար։

Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՉՕ

Թիւ 17—18, Քիւչիւք Միւմէթ խան, Ղալաթիա

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻխ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	Փրանք	14.500.000
Պահեստի դրամ	»	26.504.000
Տարեկան հասոյթ	»	58.937.000

Ընկերութիւնքս [illegible] կ'ապահովագրեն մթերանոցներ բնակութիւններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիններով։ 572

Լիագոր Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

[illegible] Պոլիս, Պահչէ—Գաբու, Անամիտիս խան. 20 21 22

ՍԱՎՈՆ ՄԵՏԻՔԱՄԱՆԹԵՕ

ԿՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ.

SAVONS MÉDICAMENTEUX

ՈՐՎԷԿՍԱՆ ԽԱՅՄՂԱՆԻ ՕՃԱՌ, [illegible] մորթի փշտիկներու, [illegible]), եռքայի և մորթի ամեն տեսակ հիւանդութեանց։

ՍԱՎՈՆ ՍԻՒԼՖԻՒՌԷՕ՝ յօդային ցաւերու համար։

ՍԱՎՈՆ ԲՌՕԹՕՔԼՕՌԻՒՌ ՏԸ ՏՌԱՌԺԻՒՆ մորթի ամեն տեսակ հիւանդութեանց դէմ։

ՍԱՎՈՆ Ա Լ'ՍՍԻՏ ՖԷՆԻՔ. որ յանձնարարուած է իբրեւ պահպանող տարափոխիկ հիւանդութեանց, ինչպէս են քոլէրա, նախաւրիւն տենդ։ Կը դարմանէ մորթին կանոնաւոր արտաշնչութիւնները։

ՍԱՎՈՆ Օ ՊԻՒՔԼՕՌԻՒՌ ՏԸ ՏՌԱՌԺԻՒՌ՝ անդիկ պատրաստուած բժշկութիւններուն տեղ կրնէ՝ մարմնոյն վրայ տեղաց միջամտութեան համար։

Փարիզ, 8, Վիվիէն փողոց. բոլոր դեղարաններ մէջ։ A.

ՄԱԹԻՔՕ եւ ԿՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ.

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ի ՓԱՐԻԶ

MATICO de GRIMAULT & Cie

ՄԱԹԻՔՕՈՎ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ

Մի միայն Բիրուի Մաթիքօի տերեւով պատրաստուած այս ներարկումը մէկ քանի տարուան մէջ տիեզերական համբաւ ստացած է։ Կը դարմանէ քիչ ժամանակի մէջ ամենէն յամառ միզառութիւնները։

ՔԱՓՍԻՒԼ ՄԱԹԻՔՕ

Անխուսափելի արդիւնք ներքնահաստութեան դարմանման համար, առանց երբեք յոգնեցնելու ստամոքսն, ինչպէս կ'ընեն բալզամի խէժի քափսիւլները։ Կը գործածուին նաեւ հինցած հիւանդութիւններու համար։

Փարիզ, 8, Վիվիէն փողոց, և գլխաւոր դեղարանաց մէջ։ A.

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆՔԱՇԻՐ

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1862ԻՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,127,500 ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ՌՈՒԴՈԼՖ ՖԻՆՑԻԼ

Հէւլէ խան, Թիւ 2—3, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա

Առաջնակարգ Ընկերութիւն մ'է սա, իր առատաձեռնութեամբ, ճշդապահութեամբ և պատուաւորութեամբ համբաւաւոր։

ԲՆԻԿ ԹԵՈՏՈՐ ՍԹԷՖԱՆՈՒ

COMP. RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Բշ	2 14	Միտիլլի, Իզմիր, Փիրէօս, Աղեքսանդրիա, ժամը 3ին յետ միջօրէի։
Բշ.	3 15	Ռուսաստանի նաւահանգիստ, [illegible]
Եշ.	4,16	Տարտանէլ, Այնօրօզ, Թէլանիկ, Իզմիր ժամը 4 [illegible] միջօրէի։
Շբ.	6,18	Ինէպօլու, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն եւ Պաթում առաւօտուն ժամը 11ին։ 562

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՆԱ ԱՆ և ՄԱՐՈՔԷԷՆ

Ն. ԲԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

[illegible]

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնելով,

Ա. կարգ 245 ֆրանք

Բ. » 175 »

[illegible]

Նաւուղեկի ; ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատար

ԹԻՈԹԷՄ ԲՐՊՈՒԼ

575 Թօփհանէ, քարափին վրայ

ԼԱՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

ՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՒՄԱՐ

906,00,000 ՖՐԱՆՔ

[illegible]

Փարիզ, 16, Պլվառ տէ գ'Իթալիէն. 1, 3, էր Լը Բէլթիէ ողոցի սեփական շէնքին մէջ 184[illegible]

Ապահովագրութեանց. 1 Միլիոն 123,000000

1895ի [illegible]

Ապահովագրեալներու վճարուած	87,000000
Հասոյթ	196,000000
Նոր ապահովագրութիւնք	661,000000

189[illegible] յունուար 1

Աւանդք եւ անշարժ կալ. յ'Եւրոպա	40,00000
Ցաւելեալ դրամագլուխ	124,00000
Արդի ապահովագրութիւնք 4 Միլիոն	141,00000

[illegible]

Շահաբաժիններու բարդմամբ և ապահովագներու վերադարձմամբ՝ ի դէպ մահու.

Պայմանագրութեան նոր եղանակ

սկսեալ Առաջինտարւոյն լրանալուն պէս ԱՌԱՆՑ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄԻ ի մասին բնակութեան ուղեւորութեան.

Հինգ տարի ետքը ԻՐԱՒՈՒՆՔ տալով ընկերութենէն փոխառութիւններու որոց գումարը նշանակուած է ապահովագրին մէջ։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ [illegible]

18[illegible] Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ եւ ԸՆԿ.

[illegible] խան, Ղալաթիա

EMULSION SCOTT

ՍԳՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին Նշանը

աշխարհի մէջ լաւագոյն դեղն է

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ

ամեն տեսակ հիւանդութեանց համար։

Ամենէն ախորժահամ ձկան իւղն է «իփօֆօսֆիթ մը շօ է մը սուտ» ի հետ խառնուած ։ Տղայք հաճոյքով կ'ուզեն ճաշակել զայն ։ Բնաւ ուրիշ դեղ մը ասոր չափ ազդեցիկ չէ, բուժելու համար

ՀԻՒԾԱԽՏԸ, ԽՈՅԼԸ (սըրաճա),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԾԻՒՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՔՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՔԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱԶԸ,
ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կը ծախուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԱՒՐԵԼ

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ

[illegible] Լիվէրփուլ և Ամերիկայի [illegible]

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Պոթնիա	4531
Էդրուրիա	7718	Ցամարիա	3574
Սէրվիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուրանիա	7268	Ալլաս	2393
Բավոնիա	5587	Սարակոսա	2166
Սէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2246
Գալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սիթիա	4557	Թրինիտատ	1899
Ալէբբօ	2143	Մորոգգօ	1855
Քէտար	1876	Քամբանիա	12950
Շէրպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Գազալոնիա	4845		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՕԼԻ գործակատար

Thomas C. Joly

Ալիքսիատիս խան, Թիւ 401

Ղալաթիա 571

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլէ, Պօրտոյէ, Միջերկրական և Սեւ Ծովէ միջեւ [illegible]

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	
Րամսէս	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյպըր	3000	Օսայրիս	2250
Բեանոբուս	3000	Բէրա	2250
Ֆարոս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3000	Կասբըն	1500
Պարիօթիս	2500	Գիւյէն	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.

Ուիթօլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

568 31. Ճէյմս Սդրիթ Լիվրբուլ

Արտօնատէր Կ. Ս. ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

ՍԿԻՒՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Իսկիւտարէն	Կամուրջ	Կամուրջէն	Իսկիւտար
11 — Պէշիք	6 15	— —	7 — Գկկ.
11 30 Վոսփ.	6 50 Պէշիկ.	11 30	7 40 Պշկ.
12 15	7 55 Պէշրկ.	12 15	8 20
1 —	8 50	1 —	9 —
1 30	9 35	1 50	9 40
2 —	9 45 Ֆէրպ.	2 25	10 15 Գկկ.
2 30	10 10 Պէշիկ.	2 50 Վոսփոր	10 30 Ֆէրպ
3 —	10 35 Գգ. Կպ.	3 5	10 40 Գկկ.
3 15 Ֆէրպ.	11 — Գկկ.	3 30	11
3 30	11 — Ֆէրպ.	4 —	11 25 Գկկ.
4 —	11 20	4 30 Ֆէրպօթ	11 30 Ֆէրպ
4 30	12 —	4 35	11 50
4 45 Ֆէրպ.		5 —	12 15
5 5		5 40 Պէշիկ.	
5 35		5 30 Ֆէրպօթ	
5 50		6 15 Պշկ.	

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

Իսկիւտարէն	Կամուրջ	Կամուրջէն	Իսկիւտար
11 15 Պէշրթ.	6 20 Ռէպ.	11 45	7 5 Պշք.
12 —	6 50 Պշրթ.	12 20	7 40 Պշք.
12 40	8 Պշրթ.	1 —	8 20
1 20	8 45	1 35	9 —
2 —	9 30	2 20	9 40
2 45	9 45 Ֆէրպ.	2 35 Վոսփ	10 15
3 25	10 15	3 5	10 30 Ֆէրպ.
3 15 Ֆէրպօթ	10 35	3 30	10 40
4 5	11 — Ֆէրպ.	4 — Ֆէրպօթ	11 20
4 40	11 10	4 45	11 30 Ֆէրպ.
4 45 Ֆէրպօթ	11 45	5 30	11 45
5 25	12 —	5 30 Ֆէրպօթ	12 15
5 50 Պշկ.		6 15 Ռէպէր	

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԻՒՏԱՐԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

2 — Հարէմէն Սալաճագ բացի Կիր. է)
4 — » » բացի ուր. է
10 40 » » բացի ուր. կիր. օրերէ)
11 25 » » ուր. կիր. ժ. 10.45ին
1 30 Կամուրջէն Հարէմ Սալաճագ բացի կիր. է
3 30 » » » բացի Ուր. է
10 10 » » անտի Սալաճագ բացի ուր. կիր. օրերէ
11 10 » » » Սալաճագ (կիրակի եւ ուրբաթ օրերը ժամ 10.30ին։

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՒ

ԳԱՊԱԹԱՇԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱԲԱՐՁ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

3 15 Իսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրքէճի
4 45 Իսկիւտարէն Սիրքէճի
9 45 Իսկիւտարէն Սիրքէճի
11 — Իսկիւտարէն Սիրքէճի
4 — Սիրքէճիէն Իսկիւտար
5 30 Սիրքէճիէն Գապաթաշ Իսկիւտար
10 30 Սիրքէճիէն Իսկիւտար
11 30 Սիրքէճիէն Գպթ. Իսկիւտար

Ծան.—Օրը միզապատ եղած ատեն շոգենաւք իրենց գտնուած տեղերը պիտի մնան։

«ՄԱՍԻՍ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԷՄԻԼ ԳԱՊՈՐԻՕ

ԴԺՈԽԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԲԱՍՔԱԼ ԵՒ ՄԱՐԳԸՐԻՏ

Կառապանապետին անձնուրացութիւնը մինչեւ հոն չգնաց, այլ միայն ազաչեց կոմսուհիին որ թիւրիմացութեան մը պատճառաւ զինքը չթողու, երդում ըրաւ իր ղակըներուն դըլխուն վրայ թէ իր կառապանը ապուշ մ'էր, անկիրթ գինով մ'էր, զոր անմիջապէս պիտի վռնտէր։

Ժենեզալուհին անողոք մնաց, և կառապանապետը ճամբեց ըսելով.

—Անգամ մը փորձուածը նորէն չեմ ուզեր փորձել։

Այս պատճառով էր անշուշտ որ նոյն առտուն ճամբեր էր նաեւ իւր էվարիսթ անուն հին ծառան՝ աւելի օրն անքաղաքավարութիւն մ'ըրած ըլլալուն համար։

Խոհարարն ալ փոխուած ըլլալու էր, որովհետեւ կերակրի իրիկուան ճաշը նախորդ իրիկուանին չէր նմաներ, կերակուրներն աւելի լաւ էին, և սեղանն ալ առաւել խնամեալ, աւելի կանոնաւոր էր։

Քանիչորս ժամու մէջ Ֆոնտէժները ճշմարիտ փարթամութեան մէջ զետեղուած կ'երեւային, այնպէս որ Օր. Մարգըրիտ տարակուսելով ինքնիրեն կը հարցնէր թէ արդեօք սխալմ՞ր էր առջի իրիկունն իւր սենեակը քաշուած ժամանակ։

Այս մտածութեամբ հանգիստ չըկրցաւ քնանալ այն գիշերն, և վերջապէս հարկադրեցաւ իւր գաղափարը ճշդելու և կատարեալ համոզման մը յանգելու գործն ապագային թողուլ։

Առ այժմ իւր ընելիքն էր երթալ տեսնել իւր ծերունի բարեկամը, հաշտարար դատաւորը, և անոր խորհուրդ հարցնել, ինչպէս նաեւ երթալ դըտնել Շալիւս կոմսին գործակատարն, որ անշուշտ առած պէտք էր ըլլար իւր նամակը։

Առաւօտուն կանուխ ելնելով՝ հագուելն հազիւ աւարտեր էր, իւր քովի սենեակին դրան դուռը կամացուկ մը զարնուեցաւ։

—Ո՞վ է, հարցուց ներսէն տիկին Լէոն։

Տիկին Ֆոնտէժի սենեկապանուհին պատասխանեց թէ դռնապանը նամակ մը բերած է տիկին Լէոնի հասցէին. դուք էք այնպէս չէ՞։

Օր. Մարգըրիտ հարուած մ'զգաց սրտին մէջ...։

—Վոլօրսէ մարքիզէն է անշուշտ, ըսաւ ինքնիրեն...։

Տիկին Լէոն անշուշտ կ'սպասէր այդ նամակին, որովհետեւ իսկոյն վար ցատկեց անկողնէն, վազեց բացաւ դուռը, նամակն առաւ սպասուհիին ձեռքէն, և իւր մեղրանոյշ ձայնովն ըսաւ.

—Հազար շնորհակալութիւն, աղջիկս։ Ահ, մեծ սրտատանջութենէ մը կազատէք զիս։ Բէլլէյրէս զիրն է հասցէն, անշուշտ լուրեր կուտայ ինձ իւր վրայ։

Զայս ըսելով դուռը գոցեց։

Օր. Մարգըրիտ՝ իւր սենեակին մէջ տեղը կանգուն կեցած՝ ականջ կը դնէր այն անհոգ անձկութեամբ, որ մարդուս կարողութիւնները ծայրագոյն աստիճանի հասցնելու չափ կը բացայայտէ։

Ներսէն ձայն մը կ'ըսէր իրեն թէ այդ նամակն իրեն վերաբերեալ էր, իւր պատիւը, իւր ապագան, թերեւս իսկ իւր կեանքը ինդրոյ տակ կը դընէր....

Բայց ինչպէս կրնար ստուգել այս տարօրինակ նախազգացման իսկութիւնը։

Մտածեց մտնել մեկէն Լէոնի սենեակը, և կամաւ կամ բռնի ձեռքէն առնել նամակը...

Բայց բռնեց ինքզինք՝ խորհելով որ երեւան կը հանէր, կը մերկանար իւր միամտօրէն խորքուած ձեւանալու գաղտնիքն, որ իւր միակ ուժն էր և փրկութեան միակ հաւանականութիւնը։

Եթէ միայն կարենար նշմարել տիկին Լէոնի դէմքը, կրնար անոր երեւոյթէն կամ զգայած տպաւորութենէն բան մը հասկընալ. բայց անհնար էր, դրան կղպանքին ծակը գոց էր՝ բանալին վրան ըլլալով։

Ցանկարծ միջնորմին վրայ ճեղք մ'աչքին հանդիպեցաւ....։ Թէ որ այդ ճեղքը միջնորմին բոլոր հաստութենէն կ'անցնէր, քովի սենեակին մէջ անցածը կրնար նշմարուիլ։

Կամացուկ մը՝ ոտքին մատներուն վրայ կոխելով և շունչը բռնելով՝ ճեղքին մօտեցաւ, աչքը դրաւ և տեսաւ։

Նամակին պարունակութիւնն իմանալու անհամբերութեամբ, տիկին Լէոն՝ անմիջապէս կնիքը խզեր, և պատուհանին վրայ մերկ ոտքով և շապիկով կանգնած կը կարդար... ծանր ծանր, բառ առ բառ, և յոնքերուն պռստումէն և շրթունքին կծկումէն կը հասկցուէր որ հասկընալու ճիգ կը թափէր և տեսակ մը դժգոհութիւն կ'զգար։

Վերջը՝ ուսերը թոթվելով՝ քանի մը խօսք մրմռաց, և նամակը բաց դարակին վրայ դնելով՝ հագուիլ սկսաւ։

—Ահ... կ'ըսէր Օր. Մարգըրիտ, Աստուած տար որ նամակն հոն մոռնար....

Բայց չմոռցաւ....։

Հագուելէ և արդուզարդն ընելէ ետեւ՝ անգամ մ'ալ կարդաց, և ծալլելով դարակին մէջ դրաւ, կղպեց և բանալին գրպանը դրաւ։

—Բան մը չպիտի իմանամ ուրեմն, ըսաւ ինքնիրեն Օր. Մարգըրիտ։ Բայց ո՛չ, անհնարին է, պէտք է գիտնամ, անպատճառ գիտնամ...։

Այն վայրկեանէն միտքն անով միայն զբաղիլ սկսաւ. հնար մը կը փընտռէր նամակը ձեռքն անցունելու։ Ա՛յն աստիճան սիրած էր վրան այդ մտածութիւնը, որ նախաճաշին միջոցին տասը բառ չարտասանեց։

Բարեբաղդաբար չնշմարուեցաւ իւր մտազբաղութիւնը, որովհետեւ ճաշակիցներուն ամէն մէկն ալ նոյն վիճակին մէջ էր։

Տիկին Լէոն առած լուրերովն զբաղած էր։ Ժենեզալն իւր գնելիք կառքի ձիերուն վրայ կը խօսէր։ Իսկ ալ Ֆոնտէժն կոմսուհիին տալիք պարահանդէսովն զբաղած էր, որուն համար իրեն պէտք եղած հնչանալի արդուզարդը պատրաստելու՝ տասնեւհինգ օր մնացած էր։

Ո՜րչափ հոգ, փոյթ, ջանք, սիրտ հատնում այդ արդուզարդին համար.... Ո՜րչափ խորհրդակցութիւն դերձակուհիին հետ, ծաղիկ, ասեղնակ և ուրիշ զարդեր շինողներուն կամ վաճառողներուն հետ։

Տասնեւհինգ օր կար պարահանդէսին, ուստի պէտք էր փութալ, վայրկեան մ'իսկ կորսնցնել ներելի չէր։

Հետեւաբար, տիկին Ֆոնտէժ, որ արդէն հագուած էր և մինչեւ իսկ մարդ ղրկած էր կառք մը բերելու, առաջարկեց Օր. Մարգըրիտի որ ընկերակցի իրեն։

Թարգմ. Կ. Ս. ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

(Շարունակելի)